

Nr 242.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård; given Stockholms slott den 4 april 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att för upprättande å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angiven plan bevilja ett anslag av 587,700 kronor och därav å extra stat för år 1914 anvisa 388,550 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Alfred Petersson.

Utdrag ur protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

*Ang.
 statsstuteri
 vid Ottenby.*

Departementschefen statsrådet Petersson anförde efter gemensam beredning med chefen för lantförvarsdepartementet.

Sedan domänstyrelsen anmält, att gällande arrendeavtal angående den av styrelsen för stuteriöverstyrelsens räkning utarrenderade Ottenby kungsladugård med underlydande fastigheter löpte till ända den 14 mars 1914, samt hemställt om föreskrift, huru med egendomens förvaltning efter nämnda dag skulle förfaras, avgavs yttrande i ämnet den 26 augusti 1911 av stuteriöverstyrelsen, som därvid ifrågasatte, att ett statsstuteri för halvblodsavel skulle upprättas vid nämnda egendom.

Den 9 maj 1912 anbefalldes Kungl. Maj:t stuteriöverstyrelsen att inkomma med organisationsplan m. m. för ett dylikt stuteri. Med anledning härav har denna styrelse den 15 november 1912 avgivit utredning och förslag i angivna hänseendet. Därefter hava infordrade utlåtanden den 4 februari och den 28 mars 1913 avgivits av överintendentsämbetet.

Då jag nu anhåller att för Kungl. Maj:t få anmäla detta ärende, torde jag till en början få meddela några uppgifter angående den hittillsvarande dispositionen av Ottenby och de skiftande öden, som frågan om ett statsstuteri därstädes genomgått, samt statens ställning till stuteriväsendet i allmänhet under gångha tider.

Redan under konung Karl X Gustaf anlades vid Ottenby å Ölands södra udde ett stuteri. Detta synes dock hava haft endast kort varaktighet och torde hava varit nedlagt år 1682. Under 1700-talet var Ottenby kungsladugård utarrenderad till olika personer och en av dessa, generallöjtnanten C. G. Roxendorff, anlade därstädes ett stuteri, på grund varav Kungl. Maj:t år 1780 beviljade honom trettio års prolongation å arrendet. Stuteriet nedlades år 1809.

Karl X Gustafs stuteri.

C. G. Roxendorffs stuteri.

År 1829 beslöto Rikets Ständer att för befordran av de svenska hästrasernas förbättring överlåta Ottenby kungsgård med tillydande för att användas till stuteri enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela. I avgivet utlåtande anförde stuteriöverstyrelsen, att den forna stuteriinnrättning, som fortfarit vid Ottenby intill 1809, noggrant bevisat, »det ingen ort inom Sveriges gränser finnes så passande för en stuterianläggning som Ottenby, emedan hästarna där uppföddes i halvilt tillstånd på låglänta, torra, på kalkbotten liggande betesmarker och emedan de därifrån utgångna hästar, varav några få ännu levde, nästan alltid uppnått en hög ålder samt oförändrat bibehållit livlighet, kraft och uthållighet». Styrelsen vore även övertygad, att ett stuteri på Ottenby, uppsatt av väl valda rashästar, skulle bliva ett av de förträffligaste i Europa. Med anledning härav förordnade Kungl. Maj:t en kommitté att närmare utreda frågan. Kommittén fann Ottenby vara en egendom av utmärkt stora fördelar i ekonomiskt hänseende och särdeles tjänlig för inrättande av ett stuteri samt framlade förslag och kalkyler i sådant syfte. Kungl. Maj:t beslöt också, att Ottenby skulle vid fardagstiden 1830 övertagas av stuteriöverstyrelsen. För att granska den förra kommitténs förslag och uppgöra fullständig plan för stuteriets ordnande tillsattes en ny kommitté, vars förslag i huvudsak gillades av Kungl. Maj:t. Enligt planen skulle stuteriet inom loppet av 7—8 år bliva fullt uppsatt. Vid den första anskaffningen skulle man bland inhemska hästar företrädesvis söka erhålla avelsdjur av »den gamla berömda Ottenbyrasen». Det borde undersökas, huru långt utgångssystemet kunde utsträckas utan skadlig inverkan på hästarnas storlek och godhet. Moderstona borde gå fria, men skulle under den kalla årstiden erhålla foder i skjul eller öppna stallar. Detta förhållande skulle

*Statsstuteriet
1830—1894.*

även äga rum med fölen, när de uppnått den ålder, att deras framfödande ute lämpligen syntes kunna verkställas utan fara för att djuren därigenom komme att minskas till växten. Hästbesättningen skulle, enligt nådigt brev den 7 maj 1831, i medeltal utgöras av 4 stambeskällare, 8 lantbeskällare, 60 moderston samt 136 föl och unghästar eller tillhopa 208 hästar. Av dessa voro 30 avsedda att årligen försäljas. Kring detta antal hölls även stuteriets hästbesättning till omkring år 1870, och får denna tid betraktas såsom Ottenbystuteriets glansperiod.

1868 års
kommitté.

Den 12 september 1868 tillsattes en kommitté med uppdrag att verkställa utredning, huruvida stuteriernas ändamål icke kunde vinnas med ett mindre antal, men till avel uteslutande avsedda djur; vilka raser som vid de olika stuterierna borde vidmakthållas och om lämpligaste sättet att för framtiden avgöra frågor rörande rasförändring, samt vilka förändringar i avseende på stuteriernas ekonomiska och administrativa ordnande i övrigt, som kunde vara påkallade av tidsförhållandena och leda till besparing i kostnaderna. Vid denna tid funnos statsstuterier, utom vid Ottenby, även vid Strömsholm och Flyinge.

Kommittén fastslog först, att stuteriernas och hingstdepåernas uppgift borde inskränkas till att framalstra och tillhandahålla ett för remonteringen och en blivande hästindustri nödigt avelsmaterial, vars anskaffande och underhåll vore förenade med större kostnad och risk, än den enskilde eller kommunalföreningar gemenligen mäktade bära, eller vartill medel å de flesta orter inom landet rentav fattades, samt att föregå med efterföljansvärda exempel i hästaveln. För detta ändamål borde de staten tillhöriga avelsdjur av ädelt slag och utmärkt beskaffenhet, som redan funnes eller som anskaffades, användas i stuteriavel, men därjämte borde ett väl ordnat och försett lantbeskälleri inrättas, med beskällare av olika slag och med uppgift att tillgodose lanthästaveln. Med hänsyn till det stora antal beskällare — av kommittén beräknat till 1,500 —, som erfordrades för att upprätthålla landets häststock, skulle visserligen stuterierna endast i jämförelsevis ringa grad kunna utöva något direkt inflytande, utan skulle detta förnämligast ske genom lantbeskällarinrättning och premieringssystem. Men det oaktat och ehuru kommittén förklarade sig hylla den grundsats, att staten endast så länge borde direkt, genom stuterier, ingripa i hästaveln, som detta vore ovillkorligen nödvändigt, ansåge den likväl, att stuterier tillsvidare vore nödvändiga för att oberoende av utlandet uppehålla en ädel hästavel, varigenom lantbeskällardepåerna skulle kunna åtminstone till en del förses med hingstar av ädelt rid- och vagnhästslag. Såsom skäl härför anfördes, bland annat, att avelsdjur av ädelt slag ej alltid vore att finna, då de behövdes,

även om de i regel kunde till höga priser inköpas från utlandet, varigenom dock betydliga summor skulle gå ut ur landet, samt att de inköpta djurens avelsduglighet icke kunde med visshet på förhand bestämmas, vadan köparen löpte en betydlig risk. Så länge enskilda personer i allmänhet saknade nödiga medel att anskaffa, underhålla och sprida ett sådant ädelt avelsmaterial, som erfordrades bland annat för kavalleriets remontering, samt bära risken därvid, och så länge hos större delen av befolkningen tillräcklig kunskap i hästuppfödning saknades, ansåg kommittén den ädla hästaveln icke utan fara för förfall kunna helt och hållet lämnas i allmänhetens händer, utan fortfarande bära skyddas genom stamstuterier. Dock uppställde kommittén såsom villkor, att endast så stor besättning av avelsdjur uppsattes och underhölles, som nödvändigtvis fordrades för varje stuteris uppgift, samt att dessa avelsdjur skulle vara fullgoda, av ren eller kroaserad, men ädel avel och av framstående egenskaper. Endast dessa kunde genom avkastningens värde ersätta kostnaden för uppfödningen vid ett stuteri, vilken till följd av en sådan inrättnings organisation alltid måste bliva dyr.

För anläggningen av ett dylikt stamstuteri ansåg kommittén Ottenby kungsgård företrädesvis ägna sig, ej mindre med hänsyn till dess belägenhet, klimat och egendomliga jordbeskaffenhet samt därav beroende goda, tillräckliga och för hästuppfödning tjänliga beten, än även emedan stuteriet därstädes under en längre tid med framgång drivit såväl ren som blandad ädel avel, vilken vunnit allmänt förtroende, samt slutligen även därför att omkostnaderna för detta stuteri utfallit jämförelsevis billiga. Då emellertid det ansågs tveksamt, huruvida Ottenby stuteri skulle ensamt kunna lämna tillräckligt antal beskällare till det ädla slagets i landet underhåll, tillstyrktes, att en mindre stam av ädelt slag måtte tillsvidare uppsättas å Flyinge, varest för övrigt, liksom vid Strömsholm uteslutande, skulle uppställas hingstar för lantbeskalleriet.

I avseende å Ottenbystuteriet, sådant kommittén tänkte sig detsamma, erfordrades endast några få förändringar i de dåvarande anordningarna. Den viktigaste var en minskning av stuteriets hästbesättning, så att avkastningen av kungsgården komme att så nära som möjligt bliva tillräcklig för stuteriets underhåll och förvaltning. Av egendomens 2,592 tunnland jord, varav 534 tunnland åker, under stuteriets eget bruk, beräknade kommittén en nettobehållning av 23,648 riksdaler, som jämte 600 riksdaler i betäckningsavgifter och 15,600 riksdaler för 24 sålda ungston och unghingstar skulle ge en årsinkomst av 39,848 riksdaler. För detta belopp beräknades, att stuteriet skulle kunna underhålla 6

stambeskällare, 6 lantbeskällare, 40 moderston, 99 unghästar och föl i åldern 1—4 år samt 30 årsföl eller tillsammans före den auktion, som årligen borde hållas, 181 och efter densamma 157 hästskrätur, utan större årlig brist än 1,576 riksdaler 93 öre. Av aveln hade beräknats, att årligen 2 hingstar och 2 ston skulle tillföras stuteriet. Sedan dessa främst uttagits av de bästa djuren, skulle hingstar för lantbeskällardepåerna undantagas samt övriga unghästar säljas på auktion, ston vid 4 och unghingstar vid 3 års ålder. De föl och unghästar, vilkas kroppsbyggnad angäve, att de ej vore lämpliga såsom avelsdjur, skulle även säljas, varvid hingstfölen skulle kastreras. Vid omnämmande av avlöningsförmånerna för personalen framhölls, att chefen borde erhålla en för dätidens förhållanden jämförelsevis hög avlöning med hänsyn dels därtill att han såsom ledare av landets dyrbaraste stuteri skulle få en mycket trägen sysselsättning, i det att stor omsorg borde ägnas aveln samt noggrann vård, skötsel och tillsyn såväl avels- som ungdjur, och dels därtill att levnadskostnaderna vid Ottenby vore höga, i synnerhet som ett slags representationsskyldighet för chefen blivit vanlig vid de årliga hästförsäljningarna, till vilka ofta ett ganska stort antal personer infunne sig. Denna skyldighet hade till en del sin grund däri, att något värds- hus icke funnes, och något sådant borde ej heller anläggas.

Genom nådigt brev den 1 november 1872 fastställdes plan för anordnande av statens stuterier m. m. i överensstämmelse med vad kommittén föreslagit. År 1890 inskränktes beskällarnas antal till 10.

Emellertid visade det sig, att stuterierna, på samma gång de befunnos vara ur stånd att förse hingstdepåerna med erforderligt antal beskällare av nöjaktig beskaffenhet, för sin skötsel togo i anspråk så stor del av det till hästavelns förbättrande anvisade årliga statsanslaget, att endast obetydliga belopp återstodo för hingstdepåernas reparation genom inköp. Det var därför att befara, att depåernas hingstbesättning skulle komma att förfalla både till antal och beskaffenhet. Kungl. Maj:t tillsatte med anledning härav den 13 april 1886 en ny kommitté med uppdrag att uppgöra förslag till de förändrade anordningar i avseende å statens stuteriinrättningar, som kunde finnas påkallade för ett ändamålsenligare användande av de till hästavelns förbättrande anslagna tillgångarna. Denna kommitté, som avgav betänkande den 13 oktober 1886, yttrade bland annat följande.

1886 års
kommitté.

Utvecklingen på hästavelns område sedan 1860-talet utvisade, dels att privatindustriens förkärlek för den grövre hästen och hushållnings-

sällskapens frikostighet att uppmuntra den kallblodiga aveln undanträngt den ädlare hästen mera, än som vore tjänligt för hästaveln i allmänhet, och dels att de för remonteringskommissionen utbjudna unghästarna varit av så låg kvalitet, att endast ett ringa antal kunnat inköpas. På grund härav ansåg kommittén, att lantbeskälleriet mer än någonsin behövde omhuldas, särskilt för att tillhandagå med ädelt blod. Vad 1868 års kommitté yttrat om behövligheten av att lantbeskälleriet för sin remontering ägde stödet av ett statsstuteri, talade ännu för stuteriernas bibehållande och särskilt den omständigheten, att det alltid skulle bliva vanskligt att bygga hingstdepåernas remontering på import från utlandet, gjorde det om icke nödvändigt så åtminstone önskligt att fortfarande bibehålla ett stamstuteri. Men då kommittén sålunda i princip gillade stuterisystemets bibehållande, skedde detta under förbehåll att stuteriverksamheten ordnades så, att den icke genom att kräva för stor del av statsanslaget invercade hämmande på förmågan att väl remontera lantbeskällardepåerna.

Kommittén har därefter redogjort för huru stuteriverksamheten utfallit, sedan 1868 års kommitté avgav sitt betänkande. Sistnämnda kommitté hade beräknat, att till samtliga tre stuteri- och depåinrättningars skötsel skulle erfordras, utöver respektive egendomars beräknade avkastning, ett tillskott av tillhoppa 5,457 kronor 11 öre årligen från statsanslaget, varav 1,576 kronor 93 öre för Ottenby. I verkligheten hade motsvarande tillskott från statsanslaget utgjort under tioårsperioden 1876—1885 i medeltal 50,980 kronor 7 öre årligen, varav 31,389 kronor 31 öre till Ottenby och resten till Flyinge. Om kostnaden för dessa inrättningars remontering genom inköp från andra håll medräknades, uppginge statsanslagets årliga tillskott till dem till 62,509 kronor 50 öre, varav 34,827 kronor 49 öre till Ottenby. Denna kostnadsskillnad vore vid de bägge stuterierna, Ottenby och Flyinge, så stor, att den tarvade en närmare granskning. Kommittén inskränkte sig dock till att granska Ottenby, enär den var enig om, att mer än *ett* stuteri icke borde finnas i landet, och enär Ottenby av skäl, som kommittén ansåg knappast behöva påpekas, vore vida lämpligare än Flyinge till uppfödning av ädla hästar, vadan stuteriet vid Flyinge under alla förhållanden borde indragas. Då ett *litet* stuteri alltid bleve dyrare än ett större, borde nämligen stuteriverksamheten, om den skulle bibehållas, koncentreras.

Under berörda tioårsperiod hade statens årliga kostnad för Ottenby stuteri och hingstdepå utgjort i medeltal per år:

egendomens avkastning och betesmedel kronor	9,380: 55
statsanslag	„ 34,827: 49
	summa kronor 44,208: 04

varifrån finge dragas 3,225 kronor 25 öre, som belöpte å de där uppställda lantbeskällarna, så att det egentliga stuteriets kostnad uppgick till 40,982 kronor 79 öre. Den upptagna avkastningen av egendomen vore visserligen mycket låg — endast omkring 3 procent av taxeringsvärdet — men den grundade sig på verkliga siffror. Avkastningen vore också i jämnt sjunkande och hade år 1885 förvandlats till ren förlust. Från Ottenby hade under de sista fem åren för statens räkning uttagits till stuteriets eget behov samt till Strömsholm i medeltal 4.2 djur per år. Strömsholm hade för de uttagna hingstarna gottgjort Ottenby med 1,000 kronor per häst. Inräknades även detta belopp, visade sig, att varje från Ottenby levererad häst kostade staten 10,186 kronor 38 öre. Detta pris vore uppenbarligen alldeles för högt, enär utlandet och privatindustrien kunde för lägre pris erbjuda en vida bättre kvalitet, än som kunde frambringas med den dåvarande materielen vid Ottenby. Kommittén sammanfattade sin utredning i denna del sålunda: »Den uppfödning, som för närvarande utgår från Ottenby och kommer staten till godo, är icke av sådan kvalitet, att den är värd de kostnader, densamma medför, och därför bör Ottenby stuteri icke bibehållas i sitt nuvarande skick.»

Kommittén gick därefter att undersöka orsakerna till detta ogynnsamma resultat och möjligheterna att undanröja dem. Orsakerna vore enligt kommitténs åsikt huvudsakligen tre:

- att egendomens avkastning ej motsvarat beräkningarna;
- att genom ett ogynnsamt val av avelsmaterial aveln på sista tiden försämrats, samt
- att stuteriet drivits i för liten skala, vilket varit ett grundfel från början.

Därjämte hade vid 1868 års beräkning vissa utgiftsposter uteglömts och andra hade i verkligheten vida överstigit beräkningen.

Egendomens årsavkastning hade av den förra kommittén på grund av medelavkastningen under 1860-talet beräknats till 23,648 kronor men hade utgjort under oförmälda tioårsperiod i medeltal endast 9,380 kronor 55 öre, vilket medfört ett ökat behov av statsanslag å 14,267 kronor 45 öre. Kommittén ansåg visserligen, att Ottenby åtminstone under dåvarande konjunkturer icke kunde lämna så stor avkastning, som 1868 års kommitté beräknat, särdeles som bärgningen av det

myckna ängshöet måste ske genom för tillfället lejt arbetsfolk, som vore relativt dyrt, men kommittén hyste dock den övertygelsen att, om egendomen vore utarrenderad, den skulle lämna en vida större nettobehållning än dittills. Ifall stuteriet ökades till 100 ston, borde enligt kommitténs mening bibehållas för stuteriets behov 85 tunnland åker, 34 tunnland äng och 1,025 tunnland betesmark, därav 166 tunnland av schäferiängens södra del, samt återstoden utarrenderas, bestående av 478 tunnland åker, 505 tunnland äng av schäferiängen samt 448 tunnland skogbevuxen äng, den s. k. Ottenbylund. Om arrendatorn finge erlægga arrendet i hö, havre och halm, lede det icke tvivel, att han skulle kunna betala 14 kronor per tunnland åker samt 7 kronor för den bättre och 5 kronor för den sämre ängsmarken eller tillhopa, med inräknande av 150 kronor för gårdens väderkvarn, 12,500 kronor i runt tal. Efter samma beräkningsgrund för åker och äng samt 3 kronor per tunnland betesmark skulle den areal, som föreslogs att bibehållas för stuteriets räkning, motsvara en avkastning av 4,800 kronor i runt tal och hela avkastningen alltså uppgå till 17,300 kronor. Ifall stuteriet ej bibehölls och hela egendomen utarrenderades, uppskattades arrendevärdet till 18,500 kronor. Detta dock under förutsättning, att hjortarna i Ottenbylund utdödades, enär deras befintlighet där vore till stor skada för jordbruket och utgjorde ett oöverstigligt hinder för att få egendomen fördelaktigt utarrenderad. Stuteriöverstyrelsen hade långt tidigare hemställt om dessa hjortars utrotande, men Kungl. Maj:t hade ej bifallit detta. Därefter hade stuteriöverstyrelsen år 1874 avgivit förslag till egendomens utarrendering för 19,643 kronor att huvudsakligen erläggas i hö, havre och halm och under förutsättning att hjortarnas antal nedbragtes till högst 20. Ej heller denna minskning av hjortstammen hade bifallits av Kungl. Maj:t, som i stället förordnat om utarrendering med bibehållande av Ottenbylund såsom hjortpark. Arrendeauktion hade hållits, men intet anbud avgivits. Härtill hade enligt kommitténs fulla övertygelse i hög grad bidragit, att hjortparken skulle bibehållas såsom sådan. Kungsgårdens åkrar vore nämligen i hög grad utsatta för hjortarnas åverkan. Detta kunde ju avhjälpas genom att Ottenbylund inhägnades, men härtill erfordrades en mur av 25,800 fots längd, vilken år 1874 beräknats kosta 12,036 kronor, en summa vida överstigande den glans, som djuren kunde anses sprida över kungsgården. De utgjorde nu ett verkligt onus och borde därför snarast möjligt bortskaffas.

Sedan berörda utarrenderingsförsök misslyckats, hade egendomen fortfarande skötts under eget bruk för stuteriets räkning. Att detta icke varit till förmån för stuteriets ekonomi, hade kommittén förut ådaga-

lagt. Årsavkastningen hade betydligt nedgått. Då det dessutom vore av största vikt att kunna med mera visshet, än ett gårdsbruk medgäve, bedöma egendomens avkastning, uttalade kommittén önskvärdheten av att jordbruket vid Ottenby utarrenderades, liksom vid Strömsholm och Flyinge.

Ett annat skäl till det ekonomiskt ogynnsamma resultatet vid Ottenby vore avelns försämring. De årliga auktionerna hade under 1870-talet inbringat i allmänhet omkring 20,000 kronor, somliga år till och med över 30,000 kronor, men under åren 1885 och 1886 blott omkring 12,000 kronor. Spekulanterna vore nu även färre. Vid granskning av häststammen vid Ottenby hade kommittén funnit, att bland de äldre hingstarna det knappast fanns någon, som var kvalificerad att vara stambeskällare vid ett statsstuteri för ädla hästar, att bland stona det visserligen fanns icke få utmärkta djur men av dessa de flesta snart kassabla för ålder, varemot ett icke ringa antal fanns, som aldrig borde användas såsom moderston, samt att bland de tvååriga hingstarna det var svårt att leta ut någon enda, som gav gott hopp om sig att kunna ingå ens såsom lantbeskällare. Om stuteriet skulle bibehållas, måste det därför erhålla nya stambeskällare och en stor utgallring göras bland moderstona.

Slutligen ansåg kommittén, att ett huvudvillkor för att kunna nedbringa medelkostnaden per uppfött avelsdjur vore, att stuteriet anlades i större skala än dittills. Kommittén ansåg, att man i vårt land borde av ett statsstuteri fordra att kunna därifrån remontera lantbeskälleriet med dess behov av ädla hingstar till ett pris, som ej allt för mycket skilde sig från det, till vilket samma kategori av hästar kunde på annat sätt anskaffas.

Kommittén hade därför, under förutsättning att för lantbeskälleriets räkning årligen behövdes 13 à 15 hingstar, uppställt följande kalkyl, varav framgår, att med ett stuteri, bestående av 100 moderston, lantbeskälleriet årligen borde kunna beräkna 11 hingstar av god kvalitet:

Plan för stuteriet.

Avelsmateriel:	Häststock
Stambeskällare	6
Moderston	100
	106

	Transport	Häststock.	
Unghästar och föl:			106
1:sta året, av 80 à 85 födda antagas vid årets slut leva	75		181
2:dra året, födda föl	75		
sålda 1-åringar	20		
döda d:o	3	23	52
3:dje året, födda föl	75		
sålda 1-åringar	20		
döda d:o	3		
sålda 2-åringar	15		
döda d:o	2	40	35
4:de året, födda föl	75		
sålda 1-åringar	20		
döda d:o	3		
sålda 2-åringar	15		
döda d:o	2		
sålda 3-åringar	16		
levererade till hingstdepå	11	67	8
			276

Vid stuteriet skulle alltså årligen från och med 4:de årets slut finnas 276 hästar, därav 106 avelsdjur samt 170 unghästar och föl.

Av fölen antoges hälften vara hingst- och hälften stoföl, sålunda årligen 37 à 38 av det förra och lika många av det senare slaget.

Alla föl, som visat sig mindre lovande, skulle utgallras som ett- à tvååringar och försäljas på auktion; 35 föl beräknades bära utgallras, innan de ingått i tredje året, varförutom 5 antoges döda eller på annat sätt förolyckade. Årligen borde alltså vid stuteriet finnas 35 treåringar, därav 17 hingstar och 18 ston.

Av dessa beräknades:			
ingå såsom lantbeskällare	11	hingstar	
remontera stuteriets stogång			8 ston
försäljas	6	»	10 »

Summa 17 hingstar 18 ston.

Enligt uppgjord beräkning skulle ett sådant stuteri kräva, utöver egendomens avkastning, ett årligt statsanslag å i runt tal 53,300 kronor, vilket skulle motsvara en sammanlagd kostnad av omkring 3,715 kronor

för varje till staten levererat avelsdjur, såväl ston som hingstar. Därjämte behövdes för stuteriets uppsättning med bättre avelsdjur ett anslag för en gång å 200,000 kronor.

Då emellertid anläggandet av ett sådant stuteri skulle fordra ökat statsanslag, men kommitténs uppdrag inskränkte sig till att föreslå de åtgärder för stuteriväsendet, som kunde vidtagas inom ramen av redan beviljade anslag, ansåg sig kommittén icke kunna framlägga nu omförmälda förslag till omorganisation av Ottensbystuteriet, men ville dock som sin åsikt uttala, att anläggandet av ett stuteri med de dimensioner, kommittén ifrågasatt, borde vara ett eftersträvansvärt önskemål, enär ett dylikt stuteri, väl skött, skulle göra landets hästavel mindre beroende av utlandet samt därjämte genom sin storlek lämna garantier för att de uppfödda, för staten bibehållna avelsdjuren ej bleve alltför dyra.

Skulle däremot detta önskemål icke komma att realiseras, ansåge kommittén, att Ottenbystuteriet borde upphöra såsom sådant och kungsgården utarrenderas samt medlen ställas till stuteriöverstyrelsens förfogande för hästavelns befrämjande. Om lämpligheten av det sålunda föreslagna betydelsefulla steget, stuteriernas indragning, skulle tvivelsutan skilda meningar göra sig gällande. Kommittén hade endast av ekonomiska skäl — för att erhålla medel till att förbättra och utvidga lantbeskället — framlagt ett sådant förslag och vore livligt övertygad om, att det för vår hästavels självständiga utveckling vore fördelaktigast, om Ottenby stuteri kunde bibehållas, omorganiserat enligt den av kommittén framlagda planen.

Med anledning av detta kommittéförslag förordnade Kungl. Maj:t den 3 juni 1887, att stuteriet vid Flyinge skulle upphöra, varemot Kungl. Maj:t den 21 december 1888 fann förslaget rörande Ottenby för det dåvarande icke föranleda någon åtgärd.

I skrivelse den 8 februari 1892 hemställde stuteriöverstyrelsen, att Ottenby stuteri med hingstdepå måtte indragas och kungsgården från den 14 mars 1894 överlämnas till domänstyrelsens förvaltning men avkastningen fortfarande användas till hästavelns främjande. Styrelsen åberopade till stöd för denna framställning 1886 års stuterikommittés yttrande och framhöll särskilt, att ett stuteri med så fåtalig hästbesättning ej kunde bära de kostnader, som nedlades på detsamma. Vidare erinrade styrelsen att, sedan vid en den 1 oktober 1891 timad eldsvåda samtliga uteslutande för stuteriet avsedda byggnader vid Ottenby, nämligen stallar, ridhus och foderskullar, nedbrunnit, de betänkligheter, vilka förut kunnat mot ett förslag om stuteriets indragning framställas på den grund, att nämnda byggnader skulle bliva värdelösa, dåmera förfallit.

Femårsperioden 1886—1890 hade visserligen i ekonomiskt hänseende lämnat ett något gynnsammare resultat än den nästföregående, vilken stuterikommittén lagt till grund för sin utredning. Sålunda hade jordbrukets årliga avkastning stigit till 14,664 kronor 85 öre i medeltal och utgifterna samtidigt minskats, varigenom, oaktat inkomsterna genom hästförsäljning jämväl betydligt nedgått, statens årskostnader för själva stuteriet nedbringats till 33,915 kronor 62 öre emot 40,982 kronor 79 öre under föregående femårsperiod. Då därjämte ett något högre hästantal kunnat avlämnas till Strömsholm, hade kostnaden för varje till staten överlämnad häst, såväl ston som hingstar, under den sista perioden nedbragts till 7,690 kronor 75 öre emot 10,186 kronor 38 öre under den nästföregående. Oaktat all möjlig omtanke och sparsamhet iakttagits i fråga om inrättningens skötsel och administration, hade gynnsammare resultat ej kunnat ernås. Den reparation av hingstdepåerna, som skett genom inköp, hade emellertid kostat staten vida mindre belopp — i medeltal blott 2,167 kronor, om hingstarna inköpts såsom årsfö, och omkring 3,000 kronor, ifall de inköpts såsom 2- eller 3-åringar — på samma gång som den med hänsyn till kvaliteten i allmänhet överträffat den, som kunnat erhållas från Ottenby.

Stuteriöverstyrelsen framhöll vidare den stora vikten av lantbeskalleriet och behovet av ökade tillgångar för dettas tillgodoseende. Endast om Ottenby stuteri nedlades, kunde detta ske utan ökning av statsanslaget.

Vid ärendets föredragning den 10 mars 1892 anförde dåvarande chefen för civildepartementet, att det låge i öppen dag, att de medel, staten ansåge sig böra anslå till hästavelns förbättrande, i mycket vidsträcktare mån verkade till åstadkommande av en förbättrad avel, om de användes för inrättande av ett väl ordnat lantbeskälleri, än om de ansloges till underhållande av ett stuteri, även om detta dreves i större skala och med bättre avelsmaterial än det dåvarande stuteriet vid Ottenby. Han förklarade sig emellertid icke härmed hava velat förneka gagnet av ett väl ordnat stuteriväsen med uppgift företrädesvis att förse hingstdepåerna med beskällare av ädel ras och sålunda göra dessa depåer för sin reparation mindre beroende av utlandet och den enskilda inhemska hästindustriens utveckling. Tvärtom skulle enligt hans mening otvivelaktigt ett dylikt stuteri kunna utöva en mycket fördelaktig inverkan. Men enligt stuterikommitténs utredning skulle ett statsstuteri vid Ottenby med den omfattning, kommittén angivit såsom den minsta lämpliga, fordra ett ökat årligt statsanslag och ett stort anskaffningsanslag. Då en så betydlig förhöjning av anslaget till hästavelns förbättrande icke

*Chefen för
civildeparte-
mentet 10/3
1892.*

syntes böra ifrågasättas och frågan därför endast vore, huru de anvisade tillgångarna skulle kunna tillgodogöras på fördelaktigaste sätt, borde dessa främst användas för lantbeskalleriet, samt Ottenby stuteri indragas. Såsom skäl för sistnämnda åtgärd anfördes även den underhålliga beskaffenheten av därvarande avelsmaterial samt den besparing i administrationskostnader, som skulle uppstå. Att en indragning vidtoges just vid nämnda tidpunkt vore desto lämpligare, som husen nedbrunnit och eljest måste ånyo uppbyggas, utan att den erhållna brandskadeersättningen lämnade nödiga medel därtill. Departementschefen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgiva, att därest stuteriet nedlades, Ottenby måtte få utarrenderas samt arrendet användas till de ändamål, för vilka det å riksstaten uppförda anslaget till hästavelns förbättrande vore avsett.

Riksdagen
1892.

I enlighet härmed avlät Kungl. Maj:t till Riksdagen proposition, som av Riksdagen bifölls.

Genom nådigt brev den 25 juni 1892 förordnade Kungl. Maj:t, att egendomen skulle utarrenderas från den 14 mars 1894.

Arrendeupp-
skattning
1892.

Den 13 september 1892 förrättades arrendeuppskattning av ifrågasvarande kronodomän, som består av Ottenby kungsladugård, $7\frac{3}{4}$ mantal, med därunder lydande $\frac{5}{8}$ mantal Prestorp nr 1 och 2 samt utjordar, lägenheterna Ottenbylund nr 1, Skogsgårdsängen nr 1 och Stohagen nr 1. Det antecknades, att egendomen hade 0.5 mil till Grönhögens, 1.6 mil till Degerhamns och 4 mil till Mörbylänga hamnplatser, vilka alla sommartiden trafikerades av ångfartyg. Åbyggnaderna voro tillräckliga för jordbruksdrift och i allmänhet i gott skick. Enligt en av H. Magnét sammandragen karta efter kartor, som upprättats åren 1827 och 1833, utgjorde egendomens område, utom tomtplatser, 1,261 hektar 98 ar, därav 270 hektar 53 ar åker, 564 hektar 90 ar äng, delvis skogbeväxt (Ottenbylund) och 426 hektar 55 ar betesmark. Inkomsterna av egendomen upptogs till 35,543 kronor 93 öre och utgifterna till 25,098 kronor 74 öre, utvisande en beräknad behållning av 10,445 kronor 19 öre. Härifrån borde emellertid dragas dels 173 kronor för av hjortarna — vilka beräknades icke få överstiga 50 — tillfogad skada och dels 244 kronor 88 öre för kungsgårdens andel i byggnadskostnad å ett prästboställe, vadan arrendevärdet upptogs till 10,027 kronor 31 öre. — Det kan ej undgå att falla i ögonen, huru mycket lägre detta arrendevärde var än det, som 1886 års kommitté ansåg sig kunna påräkna, eller 18,500 kronor, och ännu mycket lägre ter det sig vid jämförelse med de inkomster, egendomen gav under 1860-talet.

Efter föregången arrendeauktion blev däruppå egendomen av domänstyrelsen utarrenderad på 20 år för ett årligt arrende av 11,060 kronor 61 öre.

Utarrendering.

Hästbesättningen vid Ottenby såldes eller förflyttades och jordbruksinventarierna realiserades.

I det yttrande som, enligt vad jag i början av mitt anförande meddelade, stuteriöverstyrelsen den 26 augusti 1911 avgav med anledning av domänstyrelsens framställning i fråga om dispositionen av Ottenbydomänen efter den 14 mars 1914, anförde stuteriöverstyrelsen bland annat följande.

Stuteriöverstyrelsen 26/8 1911.

»Det läge, vari den ädla hästaveln för närvarande befinner sig, torde påkalla ytterligare understöd åt denna avel från statens sida för att kunna trygga tillgången på dugliga remonter för arméns årliga behov. Ett av huvudvillkoren för uppnående av detta mål är, att den ädla hästaveln för framtiden ledes in i en mera bestämd avelsriktning och att särskild hänsyn fästes å den viktiga omständigheten, att tillgången på väl kvalificerade remonter kommer att stå i ett rätt förhållande till det årliga behovet därav. För att möjliggöra detta, ävensom för att icke staten fortfarande i lika hög grad som hittills må vara beroende av import utav utländska avelsdjur, har alltmer framträtt behovet av ett tidsenligt statsstuteri, varifrån lantbeskällare av mera ensartad beskaffenhet kunde påräknas. Ett dylikt stuteri måste emellertid förläggas å en plats, där för ädel hästavel gynnsamma naturliga förhållanden äro till finnandes. En sådan plats har Ottenby kungsladugård å Öland under decennier visat sig vara; och vore det enligt stuteriöverstyrelsens mening av stor betydelse för vår ädla hästavels bestånd, om där upprättades ett tidsenligt halvblodsstuteri».

»I anslutning härtill anser sig stuteriöverstyrelsen vidare böra framhålla möjligheten av att, därest å Ottenby kungsladugård upprättades ett dylikt halvblodsstuteri, Strömsholms hingstdepå skulle kunna alldeles nedläggas. Det torde nämligen med sannolikhet kunna antagas, att användandet av statens beskällare för framtiden ej kommer att ökas, snarare tvärtom. Inom vissa områden av landet kan måhända efterfrågan på dessa beskällare komma att bli något större än för närvarande, men däremot inom andra områden att helt upphöra. Man kan nämligen antaga, att överallt där avel av hästar utav ardenner- och nordsvensk ras, såsom varande mera lönande och mindre riskabel, vinner terräng, den ädla hästaveln efter hand kommer att så gott som helt försvinna. Statens värdefulla beskällare torde därför för framtiden böra tillhanda-

hållas endast inom de trakter, där huvudbetingelserna för ett framgångsrikt avelsarbete med ädla hästar äro till finnandes och icke såsom hittills spridas över snart sagt hela landet. Detta tillvägagångssätt skulle nämligen kraftigare än hittills uppmuntra och stödja den ädla hästaveln; och får styrelsen i detta sammanhang dessutom framhålla, att man inom hästaveln, såväl som inom all annan husdjursavel, alltmera börjat inse nödvändigheten av, att områdena för de olika avelsriktningarna något närmare bestämmas samt att ett samarbete uppfödarna emellan därinom ordnas och ställes under saklig ledning, vilket i såväl fackligt som ekonomiskt hänseende torde hava den allra största betydelse».

»Vid ett eventuellt nedläggande av Strömsholms hingstdepå torde statens beskällare kunna till större antalet sammanföras å Flyinge hingstdepå, under det att å Ottenby stuteri placerades de beskällare, som vore avsedda för de nära därintill belägna betydliga områdena för ädel hästavel. De årliga kostnaderna för statens hingsthållning torde härigenom kunna icke obetydligt nedbringas».

»Därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna frågan om upprättande av ett statsstuteri å Ottenby samt nedläggande av hingstdepån å Strömsholm förtjänt att upptagas till detaljerad behandling, torde redan nu förändrade föreskrifter böra meddelas rörande dispositionen av Strömsholms- och Ottenbydomänerna efter löpande arrendeperiods utgång.»

»Vad Ottenbydomänen vidkommer, anser styrelsen, att densamma från och med den 14 mars 1914 tillsviðare bör ställas under styrelsens omedelbara förvaltning. Därest det beslutas, att ett statsstuteri där skall anläggas, är det nämligen fördelaktigt, att vederbörande myndigheter, obehindrade av arrendeavtal, hava fria händer att bestämma ifråga om blivande byggnaders plats och uppförande m. m. samt att i övrigt så ekonomiskt fördelaktigt som möjligt för statsverket ordna anläggningen i fråga. Att någon minskning i hittillsvarande, från denna domän till stuteriöverstyrelsen inflytande inkomster härigenom skulle uppstå, torde icke behöva befaras.»

Med anledning härav anbefallde Kungl. Maj:t den 9 maj 1912 stuteriöverstyrelsen att verkställa och inkomma med organisationsplan för ett tidsenligt halvblodsstuteri vid Ottenby i huvudsaklig överensstämmelse med vad styrelsen sålunda anfört ävensom med fullständig utredning angående kostnaderna för såväl upprättandet som det årliga underhållet av ett dylikt stuteri.

I sitt på grund härav avgivna utlåtande av den 15 november 1912 har stuteriöverstyrelsen yttrat, att de skäl, som av såväl 1886 års

kommitté som stuteriöverstyrelsen år 1892 anfördes för nedläggande av stuteriet vid Ottenby, efter dåvarande förhållanden kunnat vara beaktansvärda nog. Men det borde uppmärksammas, att röster icke saknats, som förordade stuteriets bevarande och fortsatta drift, fast efter andra principer än de förut tillämpade. Stuterikommittén själv hade ansett detta vara ett önskemål och blott av ekonomiska skäl förordat dess indragning. Men om än möjligen i början av 1890-talet Ottenbystuteriets nedläggande kunnat anses fördelaktigast för kronan, hade de förhållanden, varunder den ädla hästaveln bedreves, under de sistförflutna 20 åren fullständigt ändrat karaktär, och frågan om behövligheten av ett statsstuteri befunne sig därför numera i ett helt annat läge än förr. Det hade nämligen visat sig, att intresset för en målmedveten avel av ädla hästar, som förr varit tämligen livligt, icke kunnat med nuvarande statsåtgärder i önskvärd grad vidmakthållas hos den hästuppfödande allmänheten. Denna avel befunne sig sålunda nu i ett kritiskt läge, och därför vore genomgripande åtgärder från statens sida nödvändiga för att trygga dess framtida tillvaro — vilken åter vore ett livsvillkor för landets försvar.

Bland åtgärder, som i detta avseende borde vidtagas, vore visserligen i främsta rummet att nämna höjning av statsanslaget till prisbelöningar för hästar i sammanhang med införandet i premieringsreglementet av bestämmelser, avseende att åt aveln bevara framstående ston av ädelt slag. Men jämsides med sådana åtgärder skulle uppriktandet av ett statsstuteri säkerligen vara ett kraftigt verkande medel för den ädla hästavelns främjande.

Ett dylikt statsstuteri borde organiseras så, att det bleve ett avelscentrum för ett konsoliderat inhemskt halvblod av ensartad typ, varifrån dels statens hingstdepåer kunde rekonstrueras och därigenom göras mindre beroende av utländsk import, dels ock lämpliga avelsston tillhandahållas enskilda remontuppfödare, varigenom en värdefull stostam av ensartad typ så småningom skulle uppstå inom landet.

Om Ottenbys lämplighet såsom plats för ifrågavarande stuteri borde icke kunna råda mer än en mening. Stuteriöverstyrelsen hade redan år 1830 gjort ovan återgivna uttalande i detta ämne, och erfarenheten sedan dess hade icke jävat detta omdöme. På Ölands kalkrika jord hade alltid uppfötts energiska, ädla hästar med hård benstomme och senor som stål.

Tidpunkten för återuppriktande därstädes under den närmaste tiden av ett stuteri vore ur flera synpunkter lämplig. Arrendet av kungsladugården löpte nämligen tillända den 14 mars 1914, vadan icke några kostnader behöfde ifrågakomma för utlösande av den nuvarande arren-

datorn, och möjlighet finnes ännu att kunna försätta de efter branden kvarstående ruinerna av de gamla stuteribyggnaderna i brukbart skick, varigenom byggnadskostnaderna tydligitvis kunde nedbringas. Frågan om anläggandet å Ottenby av ett stuteri borde därför icke undanskjutas.

Då stuteriöverstyrelsen tagit under öfvervägande den allmänna plan, efter vilken ett halvblodsstuteri å Ottenby borde anordnas, hade styrelsen funnit sig böra biträda 1886 års kommittés uttalande, att en väsentlig anledning till det ogynnsamma ekonomiska resultatet av verksamheten vid det gamla stuteriet varit, att detta drevs i för liten skala. Likaledes i överensstämmelse med samma kommitté ansåge stuteriöverstyrelsen det nya stuteriet böra anordnas för minst 100 moderston, enär erfarenheten visat, att detta antal vore det minsta möjliga, om önskad framgång skulle kunna ernås.

Att emellertid kunna inrymma hela det hästantal, som stuteriet under sådana förhållanden komme att omfatta, inom de gamla stuteribyggnadernas murar bleve omöjligt, och ansåge sig styrelsen för den skull böra föreslå, att tills vidare hälften av det årliga fölantalet skulle säljas redan vid 6 månaders ålder.

Visserligen vore det en vanskelig sak att rätt bedöma en hästs egenskaper vid så tidig ålder, och man äventyrade måhända, att stuteriet på detta sätt avhände sig en del föl, som kunde bliva framstående avelsdjur. Men å andra sidan finge man icke underskatta fördelarna av, att enskilda hästuppfödare, genom att fölen vid denna ålder försålles å offentlig auktion, bereddes möjlighet att förvärva sådana framstående avelsdjur. Härigenom komme dessutom att kraftigt befrämjas det ena av stuteriets ändamål: bildandet inom landet av en konsoliderad, typisk stostam.

Det borde vidare framhållas att, om stuteriet behölle allenast ett sålunda begränsat antal föl och ungston, moderstoantalet icke syntes alltid kunna fullständigt upprätthållas genom stuteriets egen uppfödning, utan tidtals måste fyllas genom inköp av framstående, med stuteriets egen hästbesättning likartade djur. Därvid skulle företrädesvis ifrågakomma sådana, vilka som föl försålts från stuteriet, varigenom samtidigt en uppmuntran komme att beredas hästuppfödarna.

Ur kostnadssynpunkt ställde sig förfaringssättet att efter några år såsom ston återköpa försålda stoföl ingalunda ogynnsamt. Därigenom besparades nämligen för staten ej endast foder utan även utrymme, som på Ottenby ej kunde beredas utan ytterligare kostnader. Därjämte borde erinras, att med den stora apparat av tjänstemän och betjante, som nödvändigtvis erfordrades vid ett statsstuteri, samt de i

sammanhang därmed stående betydande utgifterna för avlöningar, beklädnad, bränsle m. m., kostnaderna för uppfödningen måste ställa sig ej oväsentligt dyrbarare för ett sådant stuteri än för den enskilde hästuppfödaren. Denne senare borde kunna ordna uppfödningen så, att han vid eventuell försäljning till stuteriet av ett framstående treårigt sto kunde påräkna skälig vinst.

Slutligen borde beaktas, att med detta tillvägagångssätt den med uppfödningen av ädla hästar alltid förenade risken i dessa fall undvekes för stuteriet.

Den personal, som enligt stuteriöverstyrelsens mening oundgängligen erfordrades för skötande av ett stuteri av den omfattning, som nu föreslagits, framginge av en vid utlåtandet fogad tabell. När stuteriet nått sin fullständiga utveckling, skulle denna personal bestå av: 1 chef, 1 beridare, 1 bokhållare, 1 veterinär, 1 stoöverskötare, 1 fodermarsk, 1 stoskötare, 1 kusk och 16 stallbetjante.

Avlöningsförmånerna för dessa befattningar — varav samtliga utom stoöverskötarens och stoskötarens vore avsedda att överflyttas från Strömsholms hingstdepå — hade beräknats efter de grunder, som enligt senast fastställda lönereglering tillämpades vid statens hingstdepåer, dock med den skillnad, att veterinären, som enligt hingstdepåernas avlöningsstat uppbure 1,500 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, det första efter 5 och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring, föreslagits komma i åtnjutande av 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, varigenom han skulle i avlöningsförmåner likställas med beridaren och bokhållaren. Förhållandena å Ottenby, där föga tillfälle till enskild praktik syntes förekomma, nödvändiggjorde enligt styrelsens mening, att något bättre förmåner bereddes honom, än vad han nu åtnjöte. Stoöverskötaren hade närmast likställts med fodermarsken, men ansetts böra på grund av sin ansvarsfulla befattning erhålla 100 kronor högre lön och 100 kronor högre ålderstillägg än denne. Stoskötaren hade likställts med kusken. Kusken vid Strömsholms hingstdepå åtnjöte emellertid, förutom lön å 950 kronor samt två ålderstillägg, vardera å 75 kronor, jämväl ett arvode å 100 kronor för år, mot skyldighet att vid stallskolan undervisa i körning. Detta arvode borde icke skäligen frånhandas den nuvarande innehavaren av befattningen, därest han inginge på förflyttning till stuteriet i Ottenby, men det borde vid hans avgång indragas.

I detta sammanhang borde framhållas, att, när det vore av stor vikt att för stoöverskötarebefattningen erhålla en fullt kvalificerad person

— helst en som vid ett större stuteri i utlandet utbildats i de till befattningen hörande göromål — stuteriöverstyrelsen ansett nödigt att från början söka bereda denne så förmånliga avlöningsvillkor som möjligt. Styrelsen ville därför föreslå, att den från och med år 1915 vid stuteriet erforderlige stoöverskötaren måtte redan vid tillträdet av befattningen ifråga komma i åtnjutande av båda med densamma för- enade ålderstillägg. Framdeles, då denna befattning antoges kunna rekryteras med vid stuteriet utbildad person, behöfde emellertid dylik åtgärd icke ifrågasättas.

I omförmälda tablå hade avlöningarna beräknats i så noggrann överensstämmelse som möjligt med de förhållanden, som kunde antagas bliva rådande. Ålderstillägg hade alltså beräknats komma att utgå redan från början av tjänstgöringen vid stuteriet åt sådana tjänstinne- havare, som kunde antagas bliva dit överflyttade från Strömsholms hingstdepå samt å sistnämnda plats redan gjort sig berättigade till sådan avlöningsförmån.

För stuteriets tillbörliga och ekonomiska drift vore det nödvän- digt, att därmed vore förenad dispositionen av Ottenby kungsladugård med underlydande, vilken domän alltså icke borde efter den 14 mars 1914 vidare utarrenderas. Det vore dock samtidigt av stor vikt att tillse, det Ottenbydomänen bleve brukad fullt rationellt, och att avkast- ningen komme att motsvara egendomens värde. I detta avseende hade mycket funnits att anmärka under den tid, då Ottenby senast varit upplåtet till stuteri. Ett viktigt skäl, som då framställdes mot stute- riets bibehållande, hade varit, att jordbruksdriften på Ottenby icke alle- nast icke lämnat någon vinst, utan att fast hellre staten under vissa år varit nödsakad att tillskjuta medel för att täcka uppkomna förluster. Under den tid, domänen varit utarrenderad, hade det emellertid visat sig, att arrendatorn utan svårighet kunnat betala ett arrende av 11,060 kronor om året. Jordbruket borde alltså kunna lämna avsevärd vinst, om det rätt bedreves.

Då det emellertid icke kunde förutsättas, att stuterichefen skulle äga förmåga eller ens hava tid att vid sidan av stuteriet sköta ett tidsenligt jordbruk, ansåge stuteriöverstyrelsen, att för sådant ändamål borde anställas en fackutbildad och praktiskt duglig förvaltare, som skulle erhålla befogenhet att, enligt för honom av styrelsen utfärdad instruktion, driva lantbruket å Ottenby, under överinseende av stuteri- chefen. Någon avlöning för en sådan befattningshavare eller för den övriga personal, som erfordrades för egendomens skötsel, hade ej upp- förts i lönestaten, utan syntes dessa och liknande utgifter böra utgå

direkt från domänens avkastning. De av jordbruket inflytande inkomsterna samt över huvud taget hela den i samband med domänen stående förvaltningen syntes böra särskilt bokföras utan sammanblandning med stuteriets räkenskaper. Stuteriets bokhållare borde emellertid handhava även jordbruksräkenskaperna. Nettoöverskottet av jordbruket borde få av stuteriöverstyrelsen som hittills disponeras.

Kostnaderna för själva *anläggningen* av stuteriet framginge av en vid utlåtandet fogad bilaga.

Vad särskilt beträffade byggnadsanordningarna hade styrelsen tänkt sig, att de nuvarande byggnaderna och även kvarstående lämningar efter de brandskadade husen skulle i största möjliga utsträckning komma till användning. Sålunda ansåge styrelsen, att allenast följande nya bostadsbyggnader borde uppföras, nämligen: för stuteriets räkning: en för veterinären, en för stoöverskötaren och stoskötaren, en för fodermarsken och kusken samt fem för 10 stallbetjante, samt för lantegendomens räkning: en för förvaltaren, en för rättaren samt en för slöjdaren och smeden, allt för en kostnad av 69,750 kronor enligt uppgjort kostnadsförslag.

I övrigt ifrågakomme inga andra kostnader för nyanläggningar än 20,000 kronor för anordnande av vattenledning med vattentorn och motor. Av kostnaderna för denna beräknades 13,000 kronor belöpa på stuteriet och 7,000 kronor på jordbruket. Behovet av vattenledning vid en anläggning sådan som denna vore i ögonen fallande. Särskilt vid Ottenby hade man dessutom en dyrköpt erfarenhet om nödvändigheten att vidtaga alla de skyddsåtgärder gent emot eldfara, som vore möjliga. Anläggningskostnaden hade beräknats proportionsvis efter kostnaderna för liknande anläggningar vid hingstdepåerna.

För verkställande av nödiga reparations-, ändrings- och ombyggnadsarbeten å äldre byggnader beräknades åtgå 152,100 kronor för själva stuteriet och 3,200 kronor för lantbrukets behov.

Övriga anläggningskostnader hänförde sig till inköp av hästar under de första åren av stuteriets tillvaro, innan det kunde i huvudsak remontera sig självt. Kostnaderna härför belöpte sig till sammanlagt 254,500 kronor.

Till anskaffning av nödiga stallinventarier för stuteriet hade beräknats 5,000 kronor. För egendomen erfordrades slutligen såsom rörelsekapital och för utförande av behövliga grundförbättringar ävensom för anskaffande av kreatur, dragare, redskap och andra inventarier ett anslag, som beräknats uppgå till 100,000 kronor.

Sammanlagda beloppet av organisationskostnaderna belöpte sig alltså till 604,550 kronor.

För bestridande av en del utav dessa kostnader kunde emellertid disponeras det belopp av 44,000 kronor, vilket återstode av den brandskadeersättning, som efter eldsvådan å Ottenby år 1891 tillföll statsverket för de nedbrunna byggnaderna. Av Riksdagen behövde alltså för nu ifrågavarande ändamål icke äskas mer än 560,550 kronor.

I fråga om *driftkostnaderna* för stuteriet tillåte sig stuteriöverstyrelsen hänvisa till en vid utlåtandet fogad bilaga. Av densamma framginge, huru nettokostnaderna successivt stegrades, för att under femte året av stuteriets tillvaro nå sin kulmen med ungefär 95,000 kronor, och därefter genom ökade inkomster av försålda hästar återminskas, tills de under åttonde året skulle stanna vid ett belopp av omkring 68,300 kronor för år räknat. Det behövde emellertid icke erinras, att, enär den största i driftkostnaderna ingående posten vore utgifterna för foder åt hästarna, beräkningen av dessa kostnader allenast vore approximativ och att verkliga beloppen komme att bliva i hög grad beroende av foderprisen.

Ursprungligen hade stuteriöverstyrelsen — enligt vad styrelsen vidare anfört — visserligen tänkt ifrågasätta att, vid anordnandet av ett halvblodsstuteri å Ottenby, den nuvarande hingstdepån vid Strömsholm skulle helt och hållet indragas. Vid närmare undersökning av denna fråga och efter företagen orientering på Ottenby hade det emellertid visat sig för staten fördelaktigast, att Strömsholmsdepån bibehölles om än i mycket reducerad omfattning. Därest nämligen, såsom först varit ämnat, omkring 30 av Strömsholmshingstarna skulle förflyttas till Ottenby, skulle härav föranledas betydligt ökade kostnader för beredande av ej mindre stallutrymme för hingstarna än även bostäder för stallbetjäning. Samtidigt komme motsvarande utrymmen vid Strömsholm att bliva utan användning. Någon direkt nytta för Ottenbystuteriet såsom sådant av att ett större antal hingstar, än som erfordrades för aveln, där uppställdes, förefunnes icke. Det syntes stuteriöverstyrelsen under dessa förhållanden vara riktigast att bibehålla dessa 30 hingstar vid Strömsholm. Liksom hittills komme de att behövas vid undervisningen i ridskolan därstädes och kunde under betäckningstiden som vanligt utstationeras från Strömsholm. En annan fördel med bibehållandet av Strömsholms hingstdepå vore, att man fortfarande som hittills kunde till depån för dressyrridning vid ridskolan översända de därför lämpliga 3-åriga hingstar, som vore avsedda att sedermera användas såsom lantbeskällare.

Då såväl foderkostnaderna som utgifterna för avlöning, beklädnad och bränsle åt stallbetjäningen ställde sig minst lika höga vid Ottenby

som å Strömsholm, bleve skillnaden i driftkostnader allenast den, att under det inga utgifter för tjänstemän skulle behöva tagas i beräkning för denna ökning av hästantalet vid Ottenby, givetvis några kostnader härför måste ifrågakomma, om hingstarna skulle kvarstanna vid Strömsholm. Genom att emellertid ställa depån under överinseende och ansvar av chefen för ridskolan samt åt den redogörare och veterinär, som vid bifall till stuteriöverstyrelsens nuvarande förslag måste anställas vid ridskolan, anförtro handhavandet av ekonomien och hästsjukvården vid depån mot mindre arvoden, bleve dessa kostnader jämförelsevis obetydliga.

Stuteriöverstyrelsen ansåge nämligen, att, därest den nu föreslagna anordningen beslutades, chefen för ridskolan borde erhålla ett årligt arvode av 1,000 kronor samt att en var av kamreraren och veterinären borde tillerkännas ett årligt arvode av 500 kronor. Vidare borde till disposition och underhåll av ridskolan överlämnas ej mindre den nuvarande depåchefsbyggnaden, utan även de för närvarande av bokhållaren och veterinären vid hingstdepån disponerade byggnader. Statsverket komme enligt det nu framställda förslaget visserligen att vidkännas en årlig utgift av 2,000 kronor, som icke hade ifrågakommit, om hingstarna överflyttats till Ottenby. Häremot borde dock ställas dels — såsom nyss framhållits — att vid Ottenby skulle erfordras avsevärt ökade utgifter för beredande av mera stallrum ävensom ytterligare bostäder för stallbetjäning, vilka utgifter i runt tal skulle komma att uppgå till 58,000 kronor, dels ock att kostnaderna för hingstarnas transporter mellan Öland samt deras respektive utstationeringsställen å fastlandet, dit de givetvis allt fortfarande skulle föras under betäckningstiden, bleve större.

De Strömsholms hingstdepå tillhöriga hingstar, som borde behållas såsom beskällare, men vilka icke, enligt nyssnämnda förslag, skulle kvarbliva där, borde överflyttas till Flyinge hingstdepå, för att därifrån utstationeras inom Strömsholmsdepåns nuvarande lantbeskällarområde.

Då emellertid i följd av den ädla hästavelns avsedda koncentring inom vissa därför särskilt lämpade områden lantbeskällarnas antal kunde minskas, bleve den genom Strömsholmshingstarnas överflyttning till Flyinge hingstdepå uppkomna ökningen av hingstbesättningen därstädes endast tillfällig, och några därigenom ökade kostnader för denna depås drift behöfde därför icke tagas i beräkning.

Vid Flyinge hingstdepå uppföddes för närvarande de för reparation av hingstdepåerna inom och utom landet inköpta hingstfölen, tills de kunde tagas i bruk som beskällare. Denna hingstuppfoäning komme

givetvis att successivt upphöra i samma mån som sådan uppstode å Ottenby stuteri. Foderkostnaderna vid Flyngedepån komme alltså att samtidigt minskas. Det kunde måhända synas som om i sammanhang med hingstuppfoðningens upphörande å Flyinge någon inskränkning kunde äga rum i antalet ordinarie stallbetjante därstädes, men då dessa i jämförelsevis ringa grad varit upptagna av unghingstarnas skötsel, som huvudsakligen ombesörjts av extra personal, komme så icke att kunna ske.

Med ledning av de kalkyler, som sålunda uppgjorts rörande de vid bifall till stuteriöverstyrelsens förslag uppkommande driftkostnaderna dels vid stuteriet å Ottenby och dels vid hingstdepåerna å Strömsholm och Flyinge, hade stuteriöverstyrelsen slutligen verkställt beräkningar i fråga om det ekonomiska resultatet i stort sett av den ifrågasatta organisationen. Därvid hade det befunnits, att, om styrelsen fortfarande finge disponera de till hästavelns befrämjande för närvarande anvisade tillgångarna, det skulle bliva möjligt att utan vidare tillskott av statsmedel upprätthålla såväl stuteriet å Ottenby som hingstdepåerna å Strömsholm och Flyinge i deras nu föreslagna omfattning samt bestrida övriga från anslaget till hästavelns förbättrande nu utgående utgifter ända till år 1921, från och med vilket år en ökning av statsanslaget med 30,000 kronor skulle erfordras.

Förklaringen till detta gynnsamma resultat låge däri, att under de första åren av stuteriets tillvaro, innan detsamma nått sin fulla utveckling, men efter det å andra sidan hingstdepån å Strömsholm betydligt minskats, de till förfogande stående medlen komme att lämna överskott, som sedermera kunde tagas i anspråk i den mån Ottenbystuteriet utvecklades. Först med år 1920 beräknades dessa överskott vara konsumerade, och därefter erfordrades alltså tillskott av statsmedel.

Stuteriöverstyrelsen komme sålunda icke för närvarande att göra någon av ifrågavarande stuteris anläggning föranledd framställning om höjande av det ordinarie anslaget till hästavelns förbättrande.

Sedan stuteriöverstyrelsen nu framlagt den plan, efter vilken styrelsen ansåge att det ifrågasatta stuteriet borde organiseras, samt lämnat utredning rörande kostnaderna ej mindre för denna organisations genomförande än även för upprätthållande av stuteriets verksamhet, återstode att redogöra för det sätt, varpå styrelsen tänkt sig stuteriet successivt satt i verksamhet.

Den 14 mars 1914 skulle det nuvarande arrendet av Ottenby kungsladugård upphöra. Så snart ske kunde borde byggnadsarbetena påbörjas. Därest styrelsens förslag bifölles, kunde alla förberedande

åtgärder, såsom fastställande av ritningar och utarbetande av arbetsbeskrivningar ävensom infordrande av entreprenadanbud m. m., dessförinnan vara vidtagna. Byggnadsarbetena skulle emellertid icke hinna bli avslutade under samma år. Utrymme kunde likväl genast provisoriskt beredas i nuvarande byggnader för uppställande å Ottenby av 25 ston samt 25 stoföl, och alla skäl talade för att så borde ske redan under loppet av år 1914.

För vård och tillsyn av dessa hästar samt för utförande av övriga göromål vid stuteriet erfordrades, förutom en för nämnda år tillfälligt mot arvode anställd veterinär, en fodermarsk, en kusk och två stallbetjante, av vilken personal därför borde från Strömsholms hingstdepå till Ottenby stuteri överflyttas fodermarsken, kusken och en stallbetjänt den 1 maj 1914 samt ytterligare en stallbetjänt den 1 september samma år.

Från och med den 1 januari 1915 borde tjänstemännen samt stoöverskötaren, 8 stallbetjante och en nattvakt tillträda sina befattningar vid stuteriet.

Samtidigt borde chefen, redogöraren och veterinären vid ridskolan å Strömsholm övertaga sina åligganden vid hingstdepån därstädes och vid densamma anställas en fodermarsk och 11 stallbetjante.

Sedermera borde anställandet av stallpersonal vid Ottenby stuteri fortskrida enligt den i förut omförmälda tabell angivna plan.

Stuteriöverstyrelsen hade icke vidrört den i sammanhang med nu föreliggande ärende stående frågan om försäljning eller ändrad disposition av Strömsholms kungsladugård med underlydande, enär denna fråga vore under särskild utredning, men tilläte sig framhålla, att, därest de för hästavelns befrämjande nu från Strömsholmsdomänen disponibla inkomster — så in natura som kontant — komme att frångå styrelsen, det vore nödvändigt, att statsanslaget till hästavelns befrämjande i motsvarande mån ökades.

Med erinran att de för tjänstemännen vid statens hingstdepåer gällande avlöningsstater vore fastställda av Kungl. Maj:t med Riksdagen, varemot Kungl. Maj:t ensam beslutat rörande staterna för hingstdepåernas betjante, har stuteriöverstyrelsen, som antoge, att enahanda ordning skulle tillämpas vid eventuellt fastställande av erforderliga stater för Ottenbystuteriet, på grund av vad ovan blivt anfört hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgiva:

att Ottenby kungsladugård med underlydande finge från den 14 mars 1914 överflyttas från domänstyrelsens till stuteriöverstyrelsens omedelbara vård och förvaltning;

att å nämnda domän finge upprättas ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare och i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna plan;

att en av styrelsen föreslagen avlöningsstat måtte från och med den 1 januari 1915 tillämpas för de vid stuteriet anställda tjänstemännen;

att ifråga om åtnjutande av de i denna stat upptagna avlöningsförmåner samt ifråga om rätt för omförmälda tjänstemän till fri bostad och vedbrand samt en mindre trädgård ävensom beträffande deras rätt till pension, enahanda villkor och bestämmelser skulle lända till efterrättelse, som de för tjänstemännen vid statens hingstdepåer för närvarande gällande;

att, vid bifall härtill, den för tjänstemännen vid Strömsholms hingstdepå fastställda staten måtte från och med den 1 januari 1915 upphöra att vara gällande;

att från och med samma dag chefen för ridskolan å Strömsholm skulle för utövande av chefskapet över hingstdepån därstädes äga tillsvidare åtnjuta ett arvode av 1,000 kronor om året, ävensom redogöraren och veterinären vid samma ridskola för handhavande av den ekonomiska förvaltningen samt hästsjukvården vid depån vardera ett arvode av 500 kronor, samt,

att avkomsten av Ottenby kungsladugård med underlydande, fortfarande såsom hittills måtte få av stuteriöverstyrelsen disponeras;

ävensom att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, vid bifall till vad ovan hemställts, för anläggning av ett stuteri å Ottenby bevilja ett anslag av 560,550 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisa det för nämnda år erforderliga beloppet 388,550 kronor.

Därest vad sålunda föreslagits vunne Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall, anhölle stuteriöverstyrelsen att framdeles få till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till stat för betjante vid Ottenby stuteri och Strömsholms hingstdepå samt rörande andra i sammanhang med detta ärende stående frågor.

Vid detta stuteriöverstyrelsens utlåtande voro fogade åtskilliga tabeller m. m., av vilka följande torde böra här meddelas, delvis i något ändrad uppställning.

Tablå över organisationskostnaderna för anläggning av ett statsstuteri
å Ottenby.

A. För stuteriets eget ändamål:

1914.	Uppförande av nya byggnader samt ändrings- och repara- tionsarbeten å redan befintliga	kronor	193,850: —	
	Anläggning av vattenledning.....	»	13,000: —	
	Inköp av hästar	»	82,500: —	
	Anskaffning av inventarier	»	5,000: —	294,350: —
1915.	Inköp av hästar	kronor	82,500: —	
1916.	Inköp av hästar	»	82,500: —	
1917.	Inköp av hästar	»	7,000: —	

B. För lantbruket å Ottenby:

1914.	Uppförande av nya byggnader samt ändrings- och repara- tionsarbeten å redan befintliga	kronor	31,200: —	
	För anläggning av vattenledning	»	7,000: —	
	För anskaffande av kreatur, dra- gare, redskap och andra in- ventarier	»	100,000: —	138,200: —
	Summa organisationskostnader	kronor	604,550: —	

Den beräknade byggnadskostnaden var närmare specificerad i en annan tablå. Då emellertid överintendentensämbetet i detta hänseende framlagt ett mera detaljerat förslag, vartill jag längre fram återkommer, torde det vara överflödigt att nu utförligare ingå på dessa beräkningar.

Den beräknade inköpskostnaden för hästar framgår av nedanstående tablå, som jämväl utvisar stuteriöverstyrelsens plan för hästanskaffningen samt häststockens storlek och sammansättning ävensom leveransen därifrån av beskällare m. m. till och med år 1921, då stuteriet beräknas hava vunnit sin avsedda utveckling.

Tablå över anskaffningen och avgången av hästar vid Ottenby stuteri.

År		Fullåriga hingstar	Fölston	4-åriga ston	3-åriga		2-åriga		1-åriga		Årsföi	Inköpas		Överflyttas eller säljas		
					ston	hingstar	ston	hingstar	ston	hingstar		å kronor	Summa	å kronor	Summa	
1914	Inköpas	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	2,600	65,000	—	—	
	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	700	17,500	—	—	
	Vid årets slut	—	—	—	25	—	—	—	—	—	25	—	82,500	—	—	
1915	Vid årets början...	—	—	25	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	
	Inköpas	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	2,600	65,000	—	—	
	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	700	17,500	—	—	
	Tillkomma	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Avgå	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
Vid årets slut	5	—	24	25	—	—	—	23	—	25	—	82,500	—	—		
1916	Vid årets början...	5	24	25	—	—	23	—	25	—	—	—	—	—	—	
	Inköpas	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	2,600	65,000	—	—	
	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	700	17,500	—	—	
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	
	Avgå	—	2	2	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Säljas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	200	1,200
Vid årets slut	5	22	23	25	—	22	—	23	—	31	—	82,500	—	1,200		
1917	Vid årets början...	5	45	25	22	—	23	—	28	3	—	—	—	—	—	
	Inköpas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	700	7,000	—	—	
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	
	Avgå	—	2	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Säljas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	200	2,400
	Vid årets slut	5	43	24	20	—	21	—	27	3	22	—	7,000	—	2,400	

År		Fullåriga hingstar	Fölston	4-åriga ston	3-åriga		2-åriga		1-åriga		Årsfö	Inköpas		Överflyttas eller säljas		
					ston	hingstar	ston	hingstar	ston	hingstar		å kronor	Summa	å kronor	Summa	
1918	Vid årets början...	5	67	20	21	—	27	3	16	6	—	—	—	—	—	—
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—
	Avgå	—	4	2	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
	Säljas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	200	4,000	—
	Vid årets slut	5	63	18	20	—	27	3	15	5	20	—	—	—	—	4,000
1919	Vid årets början...	5	81	20	27	3	15	5	10	10	—	—	—	—	—	—
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—	—
	Avgå	—	4	2	2	1	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—
	Överflyttas	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5,000	10,000	—
	Säljas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	200	4,800	—
Vid årets slut	5	77	18	25	—	13	4	9	8	24	—	—	—	—	41,800	
1920	Vid årets början...	5	95	25	13	4	9	8	12	12	—	—	—	—	—	—
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—	—
	Avgå	—	—	3	3	1	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—
	Överflyttas	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	5,000	15,000	—
	Säljas	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	2,500	—
>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—	200	5,600	—	
Vid årets slut	5	90	22	10	—	8	7	10	10	28	—	—	—	—	23,100	
1921	Vid årets början...	5	112	10	8	7	10	10	14	14	—	—	—	—	—	—
	Tillkomma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—
	Avgå	—	4	2	1	1	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—
	Överflyttas	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	5,000	30,000	—
	Säljas	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	4,000	—
>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	200	6,000	—	
Vid årets slut	5	100	8	7	—	8	8	12	12	30	—	—	—	—	40,000	

Rörande driftkostnaderna vid det föreslagna stuteriet under åren 1914—1921 har stuteriöverstyrelsen framlagt följande tablå:

År	K o s t n a d f ö r					Summa kostnad	Avgår inkomst för överflyttade eller sålda hästar	Återstående nettokostnad
	av-löning	beklädnad	bränsle	foder	underhåll			
1914	3,016.67	129.08	235.85	8,615.22	—	11,996.82	—	11,996.82
1915	26,600.—	608.63	2,954.40	27,248.66	5,000	62,411.69	—	62,411.69
1916	28,600.—	719.29	3,145.20	42,902.52	5,000	80,367.01	1,200	79,167.01
1917	30,300.—	829.95	3,336.—	52,894.02	5,000	92,359.97	2,400	89,959.97
1918	32,250.—	940.61	3,537.40	57,535.58	5,000	99,063.59	4,000	95,063.59
1919	33,100.—	995.94	3,632.50	59,670.89	5,000	102,399.63	14,800	87,599.63
1920	33,950.—	1,051.27	3,728.20	62,672.39	5,000	106,401.86	23,100	83,301.86
1921	34,800.—	1,106.60	3,823.60	63,532.58	5,000	108,262.78	40,000	68,262.78

De i denna tablå upptagna summorna för avlöning, beklädnad, bränsle och foder grunda sig på utförliga beräkningar rörande behovet under varje år. Foderpriserna äro upptagna per kilogram till 11.4 öre för havre, 11 öre för kli, 6.3 öre för hö och 3.4 öre för halm. Personalen är beräknad att vid organisationens fullständiga genomförande år 1921 bestå av följande befattningshavare med nedan angivna avlöningsförmåner:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Årslön	Summa	
Chef	4,000	2,000	—	—	6,000	
Beridare ¹⁾	1,500	1,200	—	—	2,700	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.
Bokhållare ²⁾	1,500	1,200	—	—	2,700	
Veterinär ³⁾	1,500	1,200	—	—	2,700	
Stoöverskötare	—	—	—	1,200	1,200	2 ålderstillägg à 150 kronor.
Fodermarsk	—	—	—	1,100	1,100	2 » » 100 »
Stoskötare	—	—	—	950	950	} 2 » » 75 »
Kusk	—	—	100 ⁴⁾	950	1,050	
1 stallbetjänt.....	—	—	—	850	850	
15 d:o	—	—	—	12,750	12,750	
Nattvakt	—	—	500	—	500	
Summa	8,500	5,600	600	17,800	32,500	

¹⁾ med skyldighet att vid stallskolan undervisa i ridning.

²⁾ » » » jämväl föra jordbruksräkenskaperna.

³⁾ » » » vid stallskolan undervisa i veterinärlära och hovbeslag samt att uppehålla djursjukvården vid jordegendomen.

⁴⁾ personligt för nuvarande kusken.

Ann. Samtliga befattningshavare åtnjuta fri bostad samt bränsle.

De i förut intagna tablå över driftkostnaderna upptagna avlöningsbeloppen äro beräknade med inräknande av sannolika ålderstillägg och överstiga därför slutsumman i sistnämnda tablå.

För överintendentensämbetets utlåtanden i ämnet torde jag få redogöra i samband med mitt yttrande i fråga om byggnadskostnaderna.

Överintendentsämbetet.

I en till jordbruksdepartementet överlämnad skrift har Ölands södra mots avdelning av Kalmar läns södra hushållningssällskap genom utsedda ombud kraftigt tillstyrkt förslaget om inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby och betonat den stora och välgörande inverkan detta stuteri kunde förväntas komma att utöva särskilt på Ölands ädla hästavel.

Framställning från Ölands södra mot.

Det av stuteriöverstyrelsen nu framlagda förslaget om inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby förtjänar utan tvivel allvarligt beaktande.

Departementschefen.

Alla torde vara ense om, att den ädla hästaveln är av den betydelse för landet, särskilt med hänsyn till härens förseende med erforderligt antal remonter, att staten måste tillse, icke blott att denna avel bedrivs i tillräcklig omfattning utan även att den ledes i sådan riktning, att resultatet fyller högt ställda krav i kvalitativt hänseende. Härvid bör uppmärksammas, att denna avel, rätt utövad, kan inom därtill särskilt ägnade delar av vårt land fortfarande bliva en betydelsefull inkomstkälla för jordbrukarna.

Statens åtgärder till den ädla hästavelns stödjande och uppmuntran hava hittills bestått dels i tillhandahållande av beskillare av ädelt blod och dels i hästpremieringen, som i viss mån gynnar den ädla hästaveln. Av stor betydelse är även, att staten såsom köpare av remonter är den utan jämförelse förnämsta avnämaren av ädla unghästar. Sagda åtgärder komma att kompletteras genom understödjande av enskildas inköp av ädla avelsston, därest det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om en lånefond i dylikt syfte bifalles av Riksdagen.

Det nu föreslagna stuteriet vid Ottenby skulle på ett naturligt sätt ansluta sig till dessa redan viktagna eller föreslagna åtgärder samt äga en dubbel uppgift. Dels skulle det tjäna till att remontera den stam av lantbeskillare av ädelt slag, som staten fortfarande behöver upprätthålla för utstationering i de olika orterna, dels skulle det genom försäljning — i början förnämligast av årsfö — i hög grad bidra till, att den ädla stostammen och så småningom hela den ädla häststocken i landet utvecklas i riktning av ensartad och lämplig typ. I detta hänseende skulle det göra tjänst såsom ett slags avelscentrum. Dessa bägge synpunkter måste samtidigt hållas i sikte, då det gäller att bedöma stuteriets behövlighet och den åsyftade valutan för de nedlagda kostnaderna.

Vad då först lantbeskillarnas remontering angår, är det givet, att denna även kan tänkas fortfarande, liksom hittills, ske genom inköp från enskilda uppfödare inom landet och från utlandet. Inom landet äger dock dylik enskild ädel hingstuppfödning rum i så ytterst ringa utsträckning, att man icke kan räkna på något avsevärt tillskott på detta sätt. Någon ändring i detta förhållande är knappast antaglig, åtminstone inom överskådlig framtid. Det återstår vid inköp faktiskt endast att lita till utlandet. Därifrån hava hittills inköpts dels hingstfö, som uppfötts vid Flyinge och småningom utgallrats, så att blott de bästa kommit till användning, dels ock fullvuxna beskillare. En dylik anskaffningsmetod av det viktiga hingstmaterialet har dock ej oväsentliga olägenheter. Såsom redan de tidigare kommittéerna framhållit, kunna för-

hållanden uppstå, som göra det ytterst vanskligt och ibland till och med omöjligt att från utlandet anskaffa dessa hingstar. Det är också mycket ovisst, om sådana städse kunna anskaffas av en typ, som är särskilt lämpad för svenska förhållanden. Det är därför av vikt att tillgången å dylika hingstar så vitt möjligt säkerställes inom landet. Därtill kommer, att genom hingstarnas inköp från utlandet icke obetydliga kapital gå ut ur landet. Ifall icke hingstuppfödning inom landet drager en kostnad, som alltför mycket överstiger inköpskostnaden från utlandet, måste det därför även ur nationalekonomisk synpunkt betraktas såsom en fördel, om de behöfliga hingstarna kunna anskaffas inom landet. Då emellertid dylik hingstuppfödning näppeligen för den enskilde kan bliva en »god affär» och man därför ej kan antaga, att enskilda komma att annat än i undantagsfall ägna sig däråt, återstår endast för staten att taga hand om saken.

Men för ett gott och framgångsrikt resultat av all hästavel fordras att icke blott hingstarna utan även stona äro av tillfredsställande kvalitet samt att han- och hondjuren äga med varandra ensartad typ. En sådan typs ernående skulle vad beträffar den ädla stostammen vara mycket ovisst och i allt fall draga särdeles lång tid, ifall den ädla aveln icke erhöle kraftigare stöd än hittills i sådant syfte. Om däremot genom försäljning av ädla hondjur från samma stam som hingstarna ett betydande antal dylika djur bleve spridda inom landets produktionsdistrikt för ädla hästar, skulle uppenbarligen remontaveln vinna ett kraftigt stöd och energiskt främjas. Detta resultat av ett statsstuteri bör tillmätas mycket stor betydelse, ehuru det icke direkt låter sig uppskattas i penningar.

Alla de utlåtanden av kommittéer och stuteriöverstyrelsen, för vilka jag förut redogjort, innehålla ett kraftigt och bestämt tillstyrkande av stuterisystemet. 1886 års kommitté, som vid sitt förslag var bunden genom de vid dess tillsättande givna instruktioner, ansåg uppenbarligen själv det av densamma på grund av ekonomiska skäl föreslagna nedläggandet av stuteriet vid Ottenby såsom en ofördelaktig åtgärd i hästavelshänseende. Såsom stuteriöverstyrelsen nu framhåller, hava emellertid sedan dess de förhållanden, som då föranlett, att man ansåg sig böra nedlägga detta stuteri, så till vida ändrats, som den ädla hästaveln kommit i ett vida bekymmersammare läge.

Jag finner mig därför böra i princip biträda förslaget om inrättande av ett dylikt stuteri och går nu att närmare granska det i sådant syfte framlagda förslaget.

Beträffande stuteriets förläggning är jag fullt ense med stuteriöverstyrelsen, att Ottenby kungsgård är därtill i alla avseenden synnerligen lämplig. De härför upprepade gånger anförda skälen torde icke behöva nu ytterligare utvecklas. Jag vill endast framhålla, att naturförhållandena vid Ottenby lämna fullgoda betingelser för att de där uppfödda hästarna skola vid rationell uppfödning och sakkunnig avelsledning bliva av mycket hög och för svenska förhållanden lämpad kvalitet. Vidare bör anmärkas, att kommunikationsförhållandena numera blivit avsevärt förbättrade genom anläggandet av Ölands järnväg med station blott 2 kilometer från Ottenby samt att den närbelägna Grönhögens hamn är avsedd att med det snaraste iordningställas medelst anslaget till byggande av fiskehamnar.

Då egendomens arrende utgår den 14 mars 1914, synes denna tidpunkt lämplig för att egendomen överflyttas till stuteriöverstyrelsens egen disposition. Vid första påseendet kunde det ifrågasättas, om icke åtminstone någon del av egendomen borde fortfarande utarrenderas, och det är att märka, att 1886 års kommitté vid sin beräkning rörande ett stuteri därstädes med 100 moderston förutsatte, att huvuddelen av åkerarealen m. m. skulle utarrenderas. Stuteriöverstyrelsen har nu med styrka framhållit, att det är ett oeftergivligt villkor, att hela egendomen disponeras av stuteriet. Jag har inhämtat, att detta delvis beror på de ändrade uppfödningmetoder rörande ädla unghästar, speciellt i fråga om utfodringen, som numera omfattas av sakkunniga på detta område. Under det att fordom dessa hästar sommartiden lämnades att så gott som sköta sig själva på betesmarkerna, anses nu saftigt tillskottsfoder av grönfoder böra givas, och för detta foders producerande kräves en betydlig åkerareal. Utan jordbruk med tillhörande besättning av nötkreatur skulle även gårdens inkomstmöjligheter icke kunna fullt utnyttjas, särskilt icke betesmarkerna. Det syntes även skola bliva fördelaktigare för stuteriet att självt å åkern i största möjliga grad producera erforderliga kvantiteter av hö, havre, halm m. m. än att köpa dessa produkter av en arrendator eller från annat håll. Jag ansluter mig till dessa synpunkter, varvid jag emellertid vill framhålla nödvändigheten av att jordbruket skötes fullt ekonomiskt, så att tillfredsställande avkastning ernås. Uppfyllandet av detta oeftergivliga krav avhänger i väsentlig grad därpå, att den närmaste ledningen kommer att ligga i lämpliga händer. Om nuvarande arrendet, 11,060 kronor 61 öre, fördelas endast på de 270 hektaren åkerjord, motsvarar det 41 kronor för hektar, och då är ingenting beräknat för de stora arealerna av nära 565 hektar äng och 426 hektar betesmark. Det synes kunna antagas, att avkastningen i förening med de av jordbruket

för stuteriet kunna fördelarna bör kunna icke oväsentligt överstiga nuvarande arrendebeloppet. Frågan om utrotande eller åtminstone reduktion av hjortstammen torde böra upptagas till förnyad prövning i sammanhang med närmare föreskrifter rörande kungsgårdens disposition.

På de skäl stuteriöverstyrelsen anfört, anser jag, att stuteriet icke bör avses för mindre än 100 moderston, enär eljest de för en inrättning av detta slag i varje fall nödvändiga omkostnaderna för tjänstemän m. m. otvivelaktigt komma att göra aveln för dyr. Vid granskning av styrelsens tablå över anskaffningen och avgången av hästar vid stuteriet har densamma synts mig vara uppgjord med tillbörlig försiktighet. Fölprocenten har beräknats så pass låg, att dess underskridande icke torde behöva befaras. Ävenså synes antalet genom dödsfall, olyckshändelser eller andra anledningar avgående hästar vara så pass högt upptaget, att man även i detta fall torde vara någorlunda tryggad mot allt för stora fel i beräkningen. Härtill kommer, att inga inkomster upptagits för de såsom avgångna betecknade djuren, ehuru det är antagligt att åtskilliga av dessa, ehuru de ej böra bibehållas vid stuteriet, kunna realiserats såsom bruksdjur.

Vad driftkostnaderna vid stuteriet beträffar, bestå dessa först och främst av avlöningar. Stuteriöverstyrelsens förslag avser att tjänstemännen, bestående av chef, beridare, bokhållare och veterinär, skola överflyttas från Strömsholms hingstdepå med oförändrade avlöningar, dock med det undantag att veterinärens tjänstgöringspenningar föreslagits skola höjas från 600 till 1,200 kronor. Jag tillåter mig eriura, att dessa tjänstemäns avlöningar reglerades vid 1909 års riksdag samt att bland avlöningvillkoren finnes intagen föreskrift om skyldighet för ordinarie tjänstemän att underkasta sig den vidsträcktare tjänstgöringskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan varda stadgad, samt att, därest göromålen vid depån helt eller delvis överflyttas till annan anstalt, tjänstgöra vid denna anstalt med bibehållande av den avlöning, de inneha vid depån. Mot vad styrelsen beträffande tjänstemännen föreslagit har jag ingen annan erinran att göra än att det icke synes mig lämpligt att chefen, såsom hittills, tillsättes medelst fullmakt. Befattningen såsom chef för stuteriet vid Ottenby blir nämligen av så egenartad och mångsidigt krävande natur och stuteriets framgång kommer, såsom jag nyss antytt, att i så hög grad bliva beroende av chefens personliga förmåga, att det synes lämpligast att underlätta ett möjligen önskvärt ombyte av denne befattningshavare genom att han förordnas blott på kortare tid, exempelvis tre år. Hans avlöning bör därför uppföras såsom arvode, vilket dock kan liksom den nuvarande

avlöningen fördelas i belopp, som motsvara lön och tjänstgöringspenningar. Därest den nuvarande chefen vid Strömsholm överflyttas till Ottenby, utövar denna förändring ingen inverkan vad honom beträffar.

Avlöningsstaten för tjänstemännen vid Ottenby skulle således hava följande utseende.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa	
Chef	—	—	6,000	6,000	} Av arvodet anses 4,000 kronor motsvara lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar. } Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.
Beridare ¹⁾	1,500	1,200	—	2,700	
Bokhållare ²⁾	1,500	1,200	—	2,700	
Veterinär ³⁾	1,500	1,200	—	2,700	
Summa	—	—	—	14,100	

¹⁾ med skyldighet att vid stallskolan undervisa i ridning.

²⁾ > > > jämväl föra jordbruksräkenskaperna.

³⁾ > > > vid stallskolan undervisa i veterinärlära och hovbeslag samt att uppehålla djursjukvården vid jordegendomen.

Anm. Samtliga befattningshavare åtnjuta fri bostad samt bränsle.

Eftersom förflyttningen av tjänstemän från Strömsholm till Ottenby icke är avsedd att äga rum förr än med ingången av år 1915, behöver emellertid icke Riksdagens beslut nu inhämtas rörande denna stat eller rörande villkoren för åtnjutande av avlöningar å densamma, utan torde detta, om förslaget om statsstuteriets inrättande nu bifalles av Riksdagen, böra ske nästkommande år. Det å Strömsholmsdepåns nuvarande stat upptagna arvode till läkare bör då uteslutas och alltså hela staten upphävas. Ävenså bör den å övergångsstat upptagne skollärarens villkor regleras.

Styrelsen har även framlagt beräkning rörande den övriga erforderliga personalen vid stuteriet samt avlöningar till den. Då emellertid reglerandet av dessa befattningshavares antal och avlöningar torde framdeles såsom hittills böra tillkomma Kungl. Maj:t ensam, saknar jag nu anledning att vidare ingå på detta ämne än att uttala, att jag anser sammanlagda kostnaderna för avlöningar för närvarande lämpligen böra beräknas så, som styrelsen angivit i sin tablå över driftkostnaderna.

Rörande övriga utgiftsposter i sistberörda tablå har jag ingen

erinran att göra. Visserligen synas mig de beräknade prisen å havre, hö och halm vara, då ju fråga är om produkter, som i avsevärd utsträckning alstras vid stuteriets eget jordbruk, snarare höga än låga, men om dessa pris i verkligheten komma att ställa sig lägre, blir ju foderkostnaden minskad och det ekonomiska resultatet förbättrat. Beräkningen av driftkostnaderna i dess helhet anser jag alltså kunna godtagas.

Stuteriöverstyrelsens i utlåtandet den 15 november 1912 uttalade åsikt, att hingstdepån å Strömsholm bör i betydligt minskad omfattning bibehållas, synes mig välgrundad. Enligt vad chefen för lantförvarsdepartementet meddelat, synes hinder icke böra möta för en anordning, varigenom tillsynen över den blivande hingstdepån vid Strömsholm ävensom bokföringsgöromålen och veterinärvården därstädes ombesörjas genom nämnda departements föranstaltande, därest gottgörelse från hästavelsanslaget erhålles med det av stuteriöverstyrelsen nu föreslagna beloppet, 2,000 kronor om året. Härom torde emellertid icke något definitivt beslut nu böra fattas.

För närmare utredning angående de med den ifrågasatta stuterianläggningen förknippade ekonomiska förhållandena har jag från stuteriöverstyrelsen införskaffat uppgift rörande de grunder, på vilka styrelsen stöder sitt uttalande i utlåtandet den 15 november 1912, att, om styrelsen fortfarande finge disponera de till hästavelns befrämjande för närvarande anvisade tillgångarna, det skulle bliva möjligt att utan vidare tillskott av statsmedel upprätthålla såväl stuteriet å Ottenby som hingstdepåerna å Strömsholm och Flyinge i deras av styrelsen föreslagna omfattning samt bestrida övriga från anslaget till hästavelns förbättrande nu utgående utgifter ända till år 1921, från och med vilket år en ökning av statsanslaget med 30,000 kronor skulle erfordras.

Den härom lämnade uppgiften utgår från den förutsättning, att de till stuteriöverstyrelsens förfogande ställda tillgångarna skola lämna samma avkastning som hittills. Dessa tillgångar äro dels det å ordinarie stat under nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till hästavelns förbättrande, vilket, med bortseende från den däri ingående särskilda anslagsposten till prisbelöningar för hästar, uppgår till 131,050 kronor, samt Strömsholms, Flyinge och Ottenby kronoegendomar. Avkastningen av de två förstnämnda har upptagits efter medeltalet under senare år med respektive 65,274 kronor 90 öre och 41,763 kronor 59 öre. Avkastningen av Ottenby har upptagits lika med den nuvarande arrendeavgiften 11,060 kronor 61 öre. Inalles uppgå härigenom dessa påräkneliga inkomster till 249,149 kronor 10 öre. I nedanstående tabell

har öretalet uteslutits. Därest arrendeinkomsterna från Strömsholm och Flyinge minskas genom försäljning av egendomar eller annorledes, förutsätter beräkningen, att motsvarande vederlag erhålles. Då emellertid dylika ändringar bero av förhållanden, som icke hava något samband med upprättande av stuteri vid Ottenby, synes stuteriöverstyrelsen hava förfarit riktigt, då den i detta sammanhang beräknat inkomsterna på nu angivet sätt.

Utgifterna, som böra bestridas med dessa inkomster, samt det ekonomiska resultatet för varje år beräknas av styrelsen på följande sätt.

År	Tillgång vid årets början	Inkomster	Summa tillgångar under året	Utgifter (löpande)			Inköp				Summa utgifter	Tillgång vid årets slut
				Stuteriöverstyrelsen, Strömsholm och Flyinge	Ottenby	Summa	Hingstförl till Flyinge	Hingstar från Ottenby från annat håll	Summa			
1914	—	249,149	249,149	186,259	11,997	198,256	15	—	—	12,000	210,256	38,893
1915	38,893	249,149	288,042	140,929	62,412	203,341	15	—	—	12,000	215,341	72,701
1916	72,701	249,149	321,850	140,929	79,167	220,096	15	—	—	12,000	232,096	89,754
1917	89,754	249,149	338,903	140,929	89,960	230,889	15	—	—	12,000	242,889	96,014
1918	96,014	249,149	345,163	140,929	95,064	235,993	10	—	—	12,000	247,993	97,170
1919	97,170	249,149	346,319	140,929	87,600	228,529	—	2	2	20,000	248,529	97,790
1920	97,790	249,149	346,939	140,929	83,302	224,231	—	3	2	30,000	254,231	92,708
1921	92,708	249,149	341,857	140,929	68,263	209,192	—	6	3	50,000	259,192	82,665
1922	82,665	249,149	331,814	140,929	67,000	207,929	—	7	8	85,000	292,929	38,885
1923	38,885	249,149	288,034	140,929	52,000	192,929	—	10	5	85,000	277,929	10,105
1924	10,105	249,149	259,254	140,929	42,000	182,929	—	12	3	75,000	257,929	1,325

Utgifterna för stuteriöverstyrelsen, Strömsholm och Flyinge utgöras för varje år dels av 20,000 kronor till styrelsen (dennas stat uppgår till 14,350 kronor, vartill komma ålderstillägg och resekostnader), dels av 92,311 kronor 90 öre till Flyinge enligt medeltalet av utgifterna under åren 1907—1911 och dels av utgifterna för Strömsholm, vilka för år 1914 beräknats med ledning av hittillsvarande medeltal till 73,947 kronor 98 öre samt för vart och ett av följande år, då denna hingstdepå beräknas minskad enligt styrelsens förslag, till 28,617 kronor 94 öre. Öretalen äro avjämnade till helt krontal.

Utgifterna för Ottenby äro till och med år 1921 beräknade i över-

ensstämmelse med styrelsens tablå vid dess utlåtande den 15 november 1912. Den nu meddelade kalkylen är emellertid fullföljd ända till år 1924 och upptager betydligt minskade utgifter för åren efter 1921, synbarligen beroende av beräknad ökad inkomst genom leverans av beskillare. Beräkningarna för dessa sista år äro emellertid i hög grad approximativa, om än det synes sannolikt, att stuteriets nettokostnad skall kunna icke oväsentligt nedbringas under det för år 1921 upptagna beloppet.

Under de fem första åren beräknas inköpen av hingstföf till uppfödning vid Flyinge skola fortsättas, varefter de avses skola upphöra och i stället beskillarnas remontering ske från Ottenby och genom inköp av hingstar från annat håll. Ottenbyhingstarna äro avsedda att gottskrivras stuteriet med 5,000 kronor för varje. Det är att märka, att Ottenby beräknas leverera ett stigande hingstantal, som för år 1924 upptages ända till 12. Det synes mig dock ovisst, om så stort antal fullgoda hingstar kan slutligen erhållas av en beräknad årsproduktion av allenast omkring 30 hingstföf, av vilka ungefär hälften säljes redan såsom årsföf. Åtskilliga unghingstar avgå nämligen alltid av olika anledningar eller måste kasseras såsom beskillare. Ifall årliga antalet av stuteriet levererade fullgoda beskillare uppgår till inemot 10, torde man böra vara fullt tillfredsställd i detta hänseende.

Tabellen utvisar, att under de första åren efter Ottenbystuteriets upprättande och Strömsholmsdepåns starka minskning ett årligen stigande överskott beräknas komma att uppstå, påtagligen beroende på att några dyrbarare hingstinköp då icke anses nödvändiga, enär den nuvarande stammen av beskillare jämte de unghingstar, som komme att lämnas från Flyinge efter uppfödningen av de där inköpta hingstföfen, anses bliva tillräckliga för att tillgodose den ädla hästavelns behov inom de inskränkta områden, dit den är ämnad att koncentreras. Från och med år 1920 skulle dessa överskott småningom konsumeras just till följd av det då ånyo inträdda behovet av hingstinköp i större omfattning och skulle vid 1924 års utgång vara nästan fullständigt förbrukade. Till hästavelns fortsatta upprätthållande i samma omfattning skulle då krävas ökat statsanslag. Stuteriöverstyrelsen har emellertid i sitt merberörda utlåtande anfört, att dylikt ökat anslag torde erfordras redan 1921. Detta skulle bero därpå, att det är mycket möjligt att överskotten komme att förbrukas tidigare än denna kalkyl angiver. Detta kan, enligt vad jag inhämtat, antagas bliva föranlett dels av nödvändighet att redan vid inrättandet av Ottenby stuteri medelst inköp anskaffa några av de fem stambeskillare, som skola uppställas där och för vilka ingen inköpskostnad

upptagits i beräkningen över stuteriets driftkostnad, enär man där utgått från den förutsättningen, att dessa hingstar kunde utväljas bland statens nuvarande beskällare, dels av inköp även sedermera av en eller annan fullblods- eller halvblodshingst och dels av möjligen erforderligt återköp till Ottenby av avelsston, på sätt stuteriöverstyrelsen omförmäلت i sitt utlåtande. Det torde emellertid nu svårigen kunna beräknas, när behovet av höjt statsanslag av nu ifrågavarande anledning kommer att inträda, men det synes antagligen icke behöva ske före år 1921. Om dylik höjning blir erforderlig av andra anledningar är en annan sak.

Om man nu söker med ledning av dessa beräkningar närmare undersöka det sannolika ekonomiska resultatet av det ifrågasatta stuteriet, bör genast framhållas, att en dylik undersökning alltid måste lämna synnerligen osäkra siffror, då ju så många ovissa moment ingå i förutsättningarna för densamma.

Först torde då böra erinras, att 1886 års kommitté beräknade, att Ottenby under de fem åren 1881—1885 lämnat i medeltal 4.2 djur om året för en beräknad kostnad av 10,186 kronor 38 öre för varje. Denna beräkning synes dock böra uppställas något annorlunda för att stuteriets ekonomiska resultat skall tydligt framgå. Inalles hade under sagda fem år från stuteriet levererats 11 hingstar och 10 ston och samtliga 21 djur äro medräknade i medeltalssiffran 4.2 per år. Stona, vilka samtliga införlivades med moderstostammen vid Ottenby och alltså endast tjänade till dennas vidmakthållande samt utgjorde driftkostnad för stuteriet, böra emellertid icke medräknas, då man vill veta den avkastning, stuteriet lämnade. Mähända borde ej heller de två hingstar, som kvarstannade vid Ottenby, medräknas, men då de kanske tillfördes därvarande lantbeskällaruppsättning, kunna de räknas som vinst. Stuteriets verkliga avkastning var alltså 11 hingstar under 5 år eller 2.2 hingstar om året. Delas årskostnaden med detta antal, visar sig, att varje hingst kostade staten 19,446 kronor.

För femårsperioden 1886—1890 synes motsvarande kostnad, på enahanda sätt beräknad, uppgått till något över 12,000 kronor.

Det måste medges, att i betraktande av de pris, till vilka utvuxna hingstar då kunde inköpas från utlandet, dessa uppfödningsekostnader synas hava varit alltför höga, i synnerhet under första femårsperioden, och framför allt om tillbörlig hänsyn toges till att, enligt samstämmiga uppgifter, de då från Ottenby levererade hingstarna voro av underlägsen kvalitet. Att Ottenby stuteri vid nämnda tid på grund av många samverkande omständigheter, främst dålig skötsel, nedsjunkit på ett synnerligen lågt plan, får nämligen icke förbises.

Det föreslagna nya stuteriet skulle enligt stuteriöverstyrelsens beräkning komma att, när det erhållit sin avsedda utveckling eller år 1921, draga en årskostnad av något över 108,000 kronor. Om för försålda årsföls samt utrangerade hästar beräknas inflyta det av stuteriöverstyrelsen för år 1921 i sådant avseende angivna beloppet, 10,000 kronor, återstår en summa av ungefär 98,000 kronor, utgörande kostnaden för frambringandet av de från stuteriet levererade hingstarna. Dessas antal har i ovan sist intagna tabell beräknats stiga från 6 under år 1921 till 12 under år 1924 och skulle väl därefter bibehållas vid sistnämnda siffra. I anslutning till vad jag förut anfört, anser jag, att medeltalet bör för säkerhets skull beräknas något lägre, och upptager det därför till allenast 9 hingstar om året. Om nu 98,000 kronor delas med detta antal, visar sig, att varje hingst skulle komma att kosta ej fullt 11,000 kronor. Vid jämförelse med de pris, som numera måste betalas för framstående avelshingstar, som inköpas från utlandet, synes detta pris icke vara högt. Enligt vad jag inhämtat betinga nämligen för närvarande framstående treåriga halvblodshingstar i utlandet intill 20,000 kronor och det är ej heller alltid att påräkna, att sådana kunna erhållas. Av stor betydelse är även, att de i vissa hänseenden olika förhållanden, varunder det föreslagna stuteriet skulle arbeta i jämförelse med det äldre, samt de nyare grundsatser i fråga om uppfödningen, som skola tillämpas, giva grundad anledning antaga, att kvaliteten av de hingstar, som komma att levereras från Ottenby, ingalunda behöver beräknas understiga de från utlandet inköpta hingstarnas utan fullt motsvara densamma och, om hänsyn tages till hingstarnas lämplighet speciellt för svenska förhållanden, sannolikt till och med överträffa densamma.

Denna beräkning kan emellertid sägas vara för stuteriet alltför ogynnsam. Hela omkostnaden bör nämligen ej läggas enbart på de levererade hingstarna. Stuteriets ändamål var ju även att genom försäljning av stoföl framkalla en ensartad stostam och därigenom befördra avelns konsolidering. Redan 1886 års kommitté hade ögonen öppna för en dylik gynnsam inverkan av ett stuteri, men fann densamma då kunna ernås blott i mycket ringa grad, beroende dels på stuteriets obetydliga omfattning och dels på den låga kvaliteten av dess hästbesättning. Helt annorlunda bör förhållandet bliva vid det större och av förstklassiga avelsdjur uppsatta stuteri, som nu skulle ifrågakomma. Den omständigheten att en icke ringa del av stomaterialet, som tillföres lantbeskällarna, kommer att leda sitt ursprung från Ottenby på grund av fölförsäljningarna därifrån, bidrager att lägga en fast grundval för

framarbetandet av en ensartad, lämplig halvblodstyp, och detta är en mycket värdefull del av resultatet av stuteriets verksamhet.

Det återstår mig nu att närmare beröra förslaget i fråga om anläggningskostnaderna för stuteriet.

Förslaget härom innefattas i sammandrag uti den förut meddelade tablån över organisationskostnader, upptagande: byggnadskostnader 225,050 kronor, kostnad för anläggande av vattenledning 20,000 kronor, anskaffningskostnad för inventarier vid stuteriet 5,000 kronor, inköpskostnad för den första uppsättningen av moderston under åren 1914—1917 tillhopa 254,500 kronor samt slutligen anskaffningskostnad för kreatur, inventarier m. m. för lantbruket ävensom rörelsekapital för detsamma 100,000 kronor. Inalles uppgå dessa utgifter till den betydande summan av 604,550 kronor.

Vad först byggnadskostnaderna angår, har jag att anmäla överintendentsämbetets i ärendet avgivna utlåtanden den 4 februari och den 28 mars 1913. I förstnämnda utlåtande anmälde ämbetet endast, att de då företedda ritningarna och förslagen vore så ofullständigt avfattade, att de icke kunde läggas till grund för en granskning. Ämbetet, som i anledning härav erhöll anmodan att skyndsamt låta upprätta nya ritningar, har med det senare utlåtandet överlämnat dylika jämte arbetsbeskrivning och kostnadsberäkning. Av dessa handlingar inhämtas bland annat följande.

Den gamla stallbyggnaden skulle iordningställas till stall för moderston, unghästar och föl. Tjänstemännens förra ladugård skulle inredas till stall för fullåriga hästar, sjukstall, vagnbodas m. m. Logbyggnaden skulle delvis inredas till stall för stambeskällarna och i övrigt fortfarande användas till loge. Den södra flygeln skulle anordnas till bostad åt bokhållaren samt kontorsutrymmen och den norra till bostad åt beridaren samt tvättstuga, varjämte å vindarna till bägge flyglarna skulle anordnas rum för tillfälliga besökande. Vissa andra äldre byggnader skulle repareras till bostäder för sex stallbetjante, jordbruksarbetare och extra personal. Därjämte erfordrades nybyggnader bestående av en bostadsbyggnad för veterinären och en för jordbruksförvaltaren samt nio bostadsbyggnader av växlande storlek för den återstående personalen vid stuteriet och lantbruket.

Dessa byggnadsarbeten och kostnaden för desamma äro sammanförda i nedanstående tabell.

Nybyggnader för stuteriet.

1 bostad för veterinär	kr. 10,500: —	
1 » » {stoöverskötare	» 9,000: —	
1 » » {stoskötare	» 9,000: —	
1 » » {fodermarsk	» 9,000: —	
1 » » {kusk	» 9,000: —	
5 bostäder » stallbetjante à 6,300: —	» 31,500: —	
	<u>kr. 60,000: —</u>	
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 10 procent	» 6,000: —	kr. 66,000: —

Ombyggnader och reparationer för stuteriet.

Gamla stallarna	kr. 127,000: —	
F. d. tjänstemännens ladugård	» 13,200: —	
Logbyggnaden	» 11,000: —	
Södra och norra flyglarna	» 7,800: —	
Äldre byggnaders reparation till bostäder för sex stallbetjante och extra personal	» 2,000: —	
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 12 procent	» 19,000: —	kr. 180,000: —

Nybyggnader för lantbruket.

1 bostad för jordbruksförvaltare	kr. 10,500: —	
1 » » {slöjdare	» 9,000: —	
1 » » {smed	» 6,000: —	
1 » » rättare	» 6,000: —	
	<u>kr. 25,500: —</u>	
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 10 procent	» 2,500: —	kr. 28,000: —

Ombyggnader och reparationer för lantbruket.

Äldre byggnaders reparation till bostäder för 16 jordbruksarbetare	kr. 3,200: —	kr. 3,200: —
		<u>summa kr. 277,200: —</u>

Överintendentsämbetet framhåller, att den förut beräknade kostnadssumman för byggnadsarbeten, 225,050 kronor, alltså måst höjas

med 52,150 kronor och att denna höjning berott dels därpå, att själva byggnadskostnaderna ansetts bära ökas med 24,650 kronor, och dels därpå, att för ritningar, tillsyn och oförutsedda utgifter, var till inga belopp förut beräknats, nu ansetts bära upptagas 10 procent av nybyggnadskostnaden och 12 procent av kostnaden för om- och tillbyggnader, tillhoppa 27,500 kronor.

De av överintendentensämbetet nu framlagda ritningarna, vilka uppgjorts efter ett av chefen för stuteriöverstyrelsen avlämnat program, synas mig vara praktiska och ändamålsenliga och utvisa, att byggnaderna komma att på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål samtidigt som onödiga prydnader och omkostnader undvikits. Att byggnadskostnaden ökats beror, enligt vad jag inhämtat, delvis därpå, att under det stuteriöverstyrelsens förslag innehöll, att de nya bostadsbyggnaderna skulle uppföras av trä, överintendentensämbetets förslag avser deras uppförande av tegel. Denna ändring synes mig innebära avsevärda fördelar. Då samtliga byggnadsarbeten synas vara för ändamålet behövliga, finner jag mig icke kunna tillstyrka någon nedsättning i den av ämbetet beräknade kostnadssumman.

Mot de beräknade kostnaderna för vattenledning, inventarier vid stuteriet och anskaffning av uppsättning av avelsston har jag ingen erinran att göra.

Rörande det återstående kostnadsbeloppet, 100,000 kronor, för anskaffande av kreatur m. m. för lantbruket, har jag från stuteriöverstyrelsen inhämtat, att däri ingår, bland annat, för utsäde, foder, grundförbättringar, skogsplanteringar m. m. ett belopp av 29,000 kronor samt för driftkapital ett belopp av 15,000 kronor. Stuteriöverstyrelsen har ansett särskilt driftkapital erforderligt, enär jordbruket redan från början påkallade åtskilliga utgifter, såsom för löner, vedbrand, arbetskostnader m. m., men några inkomster av jordbruket icke vore att påräkna förrän under hösten eller vintern.

Då egendomens avkastning huvudsakligen är avsedd att förbrukas för stuteriets behov, anser jag icke större nötkreatursbesättning bära hållas därstädes än som erfordras för personalens förseende med mjölk och för ett ekonomiskt utnyttjande av egendomen, i den mån detta icke kan ske genom de där uppställda hästarna. Vad grundförbättringar och skogsplanteringar angå synas dessa arbeten till väsentlig del kunna ske småningom och bestridas av egendomens avkastning. Vad driftkapitalet beträffar, finner jag visserligen erforderligt, att medel finnas tillgängliga till bestridande av vissa utgifter, intill dess inkomst av jordbruket erhålles; dock synes mig knappast så stort belopp, som styrelsen

beräknat, behöva särskilt anvisas till driftkostnader. Jag finner av dessa skäl det till 100,000 kronor upptagna anslaget kunna minska till 75,000 kronor.

Inalles skulle sålunda organisationskostnaderna bliva följande:

Byggnadsarbeten	kr. 277,200: —	
Vattenledning	» 20,000: —	
Inköp av hästar	» 254,500: —	
Inventarier till stuteriet	» 5,000: —	
» m. m. till lantbruket	» 75,000: —	kr. 631,700: —

Enligt vad stuteriöverstyrelsen meddelat, kan för dessa kostnaders bestridande disponeras ett belopp av 44,000 kronor, utgörande återstående brandskadeersättning för byggnader å Ottenby. Alltså skulle erfordras anslag å 587,700 kronor eller 27,150 kronor mer än som beräknats, då jag den 14 januari 1913 förberedelsevis anmälde detta ärende. Då en del av byggnadskostnaderna synes kunna utan olägenhet skjutas över till år 1915, behöver icke av denna anledning det i staten för år 1914 beräknade beloppet, 388,550 kronor, överskridas.

Fördelningen av dessa anslag på de särskilda åren skulle då bliva följande:

År 1914	Byggnadsarbeten	kr. 250,050: —	
	Vattenledning	» 20,000: —	
	Inköp av hästar	» 82,500: —	
År 1914	Inventarier till stuteriet	» 5,000: —	
	» m. m. till lantbruket	» 75,000: —	kr. 432,550: —
	Avgår för brandstodsmedel	» 44,000: —	
	Återstår behöfligt anslag	kr. 388,550: —	
» 1915	Byggnadsarbeten	kr. 27,150: —	
	Inköp av hästar	» 82,500: —	» 109,650: —
» 1916	» » »		» 82,500: —
» 1917	» » »		» 7,000: —
	Summa	kr. 587,700: —	

Därest det nu ifrågasatta statsstuteriet upprättas, och största delen av den nuvarande personalen vid Strömsholms hingstdepå förflyttas dit,

bliva åtskilliga bostadsbyggnader vid Strömsholm lediga. Jag anser mig böra meddela, att särskilda av mig jämlikt nådigt bemyndigande tillkallade sakkunniga för utredande av frågan om dispositionen av Strömsholmsdomänen föreslagit, att stallbetjäningens ledigblivande bostäder därstädes skulle anvisas till arbetarbostäder för arrendelotten Strömsholms kungsladugård m. m. Eljest skulle dylika arbetarbostäder få anordnas för en beräknad kostnad av omkring 10,000 kronor. Besparandet av denna utgift bör rätteligen tillgodoräknas anläggningskostnaderna för Ottenbystuteriet.

Då Ottenby egendom för närvarande är anslagen till stuteriväsendets behov och avsikten är, att detta förhållande skall fortfara, synes något beslut av Riksdagen icke, såsom stuteriöverstyrelsen ifrågasatt, erfordras för att densamma skall ställas under stuteriöverstyrelsens omedelbara vård och förvaltning utan torde detta tillkomma Kungl. Maj:t. Domänstyrelsens befattning med densamma avser allenast egendomens utarrendering m. m. för stuteriväsendets räkning, men egendomen ingår icke i statens domäners fond.

Jag får därför nu allenast hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå Riksdagen

att för upprättande å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med ovan av mig angiven plan bevilja ett anslag av 587,700 kronor och därav å extra stat för år 1914 anvisa 388,550 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle med den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, avlätas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Alstermark.